

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

راهنمای برنامه درسی

حوزه تربیت و یادگیری

آداب و مهارت‌های زندگی و

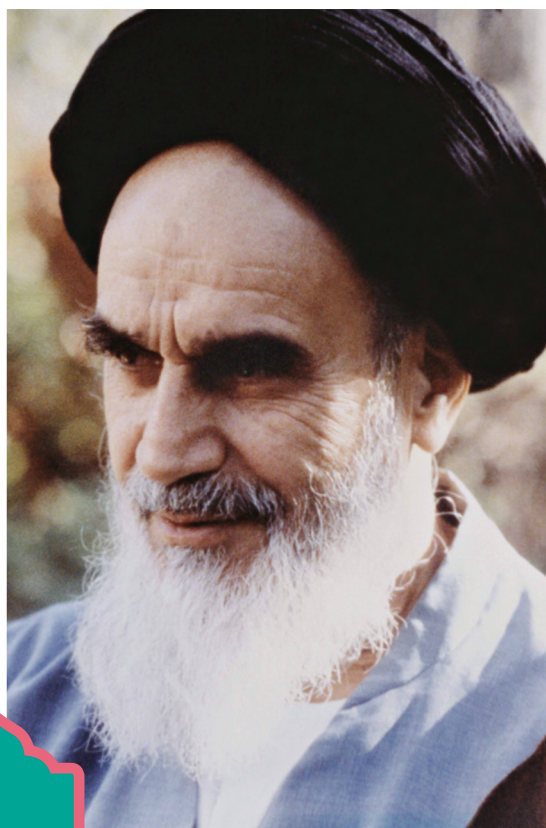
بنیان خانواده

گروه پژوهش، برنامه‌ریزی درسی
و تولید بسته‌های تربیت و
یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و
بنیان خانواده

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

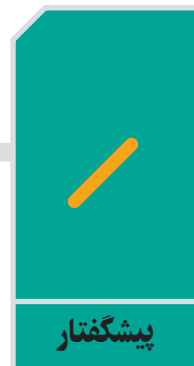
وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

«سند تحول یک ریل گذاری است؛ سند تحول می تواند آموزش و پرورش را به سرمنزل مورد نظر برساند... ابلاغ قدم اول است، باید کاری کنیم که این سند محقق شود... برای تحوّل آموزش و پرورش روحیه انقلابی لازم است. روحیه انقلابی یعنی ترس نداشته باشید، ملاحظه کاری نداشته باشید، محافظه کاری نداشته باشید، وقتی تشخیص دادید عمل کنید، اقدام کنید، پیش بروید، به توقف راضی نشوید، کارها را تزئینی انجام ندهید.»

بیانات مقام معظم رهبری علیه السلام در دیدار با جمعی از فرهنگیان

▲ در راه تحول مثل مسافری هستیم که باید هدف سفر را تعیین کنیم، توشه سفر را برداریم و بی‌درنگ حرکت در جاده اصیل زندگی را آغاز کنیم؛ سفری حقیقتاً زیبا و در عین حال پررمز و راز که ره‌آورد مهم آن تدوین راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری است. راهنمای حوزه‌ها بدون شک هادی زندگی دانش‌آموز هستند تا او را به مراتبی از حیات طیبه سوق دهند و زیبایی‌های فطرت الهی را به منصفه ظهور رسانند. برنامه‌های درسی تحولی بر پایه فلسفه تربیتی اسلام و دلالت‌های اسناد تحولی بنا شده است و رابطه وثیق و عمیقی با فطرت دارد. در برقراری این ارتباط کارشناسان بصیر و توانای گروه‌های پژوهش و برنامه‌ریزی درسی سازمان به خوبی درخشیدند و شایستگی‌های خود را بار دیگر در تاریخ برنامه‌ریزی درسی کشور عزیزمان نشان دادند.

راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری که پیش رو دارید با الگوی برنامه‌ریزی درسی فطرت‌گرایی توحیدی طراحی شده‌اند و بر اساس تعهداتی به شرح زیر پدید آمده‌اند:

تعهد نخستین به مفاد و دلالت‌های اسناد تحولی از جمله برنامه درسی ملی است که باید آن را شناسنامه آموزش و پرورش در دوره‌های تحصیلی مختلف محسوب کرد. متعهد بودیم و هستیم که برنامه‌های درسی را بر این پایه بنا نهیم و بدین طریق راه مطمئن و همواری برای نیل به اهداف متعالی و تمدن اسلامی - ایرانی باز کنیم. این ارتباط در مراحل بعدی نیز باید صیانت شود و فعالیت‌های آرمان‌گرایانه در برنامه‌های درسی تداوم پیدا کند.

تعهد دوم به علم برنامه‌ریزی درسی است؛ نمی‌توان تحول را با اقدامات غیرعلمی و نامطمئن پیش برد. از همان آغاز سعی بر این بود که اصول و روش‌های این علم در فرایند تدوین برنامه‌های درسی به کار گرفته شود و از سبک و سلیقه‌های فردی پرهیز گردد.

تعهد سوم به مناسبات و همکاری‌های بین‌بخشی با سایر معاونت‌های محترم وزارتخانه است. بی‌تردید راه تحول بدون همراهی شرکای تربیت و یادگیری امکان‌پذیر نیست، حضور معاونان محترم در برخی نشست‌های علمی و اجرایی و شرکت مداوم نمایندگان آنان در شوراها و کمیته‌های برنامه‌ریزی این خواسته را تحقق بخشید و اکنون نیز در بررسی و تصویب در شورای هماهنگی علمی سازمان این تعامل ادامه دارد.

تعهد چهارم میثاق با دلالت‌های عقلانی با بهره‌مندی از خرد جمعی و مصوبات شورایی است. در مراحل مختلف، تولید گروه‌ها بررسی شد و با اعمال اصلاحات لازم به تصویب رسید. بی‌تردید هر اندازه راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری به تأیید احکام عقلی برسند، استواری بیشتر و قوی‌تر پیدا می‌کنند و پایداری آن‌ها تضمین می‌شود. باورهای دینی، اصول علمی و دلالت‌های عقلی به طرز زیبایی در تکوین راهنمای برنامه درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری به هم گره خورده‌اند و تاروپود آنها را تشکیل داده‌اند.

امید است با صیانت از این تعهدات و با توکل به خدا بتوانیم راه تحول را با پایداری و سلامت ادامه دهیم و به تحقق هدف‌های عالی نظام تعلیم و تربیت اسلامی خود یاری رسانیم.

حسن ملکی

معاون وزیر و رئیس سازمان

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تربیت و یادگیری متربیان را در شش ساحت ترسیم کرده است، که عبارتند از حوزه‌های تربیت و یادگیری: اعتقادی - عبادی - اخلاقی، علمی - فناورانه، اجتماعی - سیاسی، اقتصادی - حرفه‌ای، زیبایی‌شناختی - هنری و زیستی و بدنی^۱. اسناد تحولی سعی دارد نگاه ویژه‌ای به موضوع چگونه زیستن و زندگی روزمره و واقعی دانش‌آموزان داشته باشد و لذا در برنامه درسی ملی این موضوع با عنوان حوزه تربیت و یادگیری «آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده» یکی از یازده حوزه تربیت و یادگیری در نظام آموزش و پرورش رسمی مطرح شده است. این حوزه تلاش دارد، برخلاف برخی حوزه‌های یادگیری که بیشتر بر بعد آموزشی و آماده سازی برای محیط کار و تحصیل در مقاطع بالاتر متمرکز هستند، دانش‌آموزان را برای زندگی روزمره در ابعاد شخصی، خانوادگی و اجتماعی آماده سازد و آن‌ها را برای دست‌یابی به حیات طیبه و زیست مؤمنانه مهیا نماید.

با توجه به تصریح سند تحول بر «لزوم تعمیق تقوای الهی و مهارت خویشتن‌داری، انتخابگری درست و تعالی بخش مستمر دانش‌آموزان» و همچنین «ایجاد سازوکارهای لازم برای تقویت آداب و سبک زندگی اسلامی - ایرانی، در تمام ساحت‌های تعلیم و تربیت به‌عنوان رویکرد حاکم در فرآیند طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی و آموزشی» و البته «رعایت اقتضائات هویت جنسیتی (پسران و دختران) و ویژگی‌های دوران بلوغ دانش‌آموزان در برنامه‌های درسی» حوزه تربیت و یادگیری «آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده»، به هدف تقویت و محقق نمودن بعد مهارتی نظام تربیتی و کمک به تحقق اهداف بیان شده در تمام این ساحت تربیتی در زندگی، هویت پیدا می‌کند.

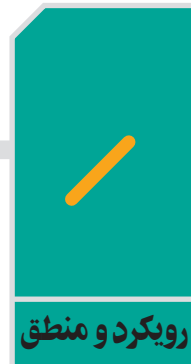
مخاطبان اصلی سند جاری، برنامه‌ریزان درسی، تولیدکنندگان بسته‌های تربیت و یادگیری، و در مرتبه بعدی مخاطبین آن مربیان و مدرسان و خانواده‌های متریان بسته‌های تربیت و یادگیری است. بدین منظور این سند قصد دارد چهارچوب تربیت و یادگیری دانش‌آموزان در حوزه «آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده» را برای برنامه‌ریزان، مؤلفان، معلمان، کارشناسان، مدیران و اولیا مشخص سازد. سند پیش رو شامل اجزای متعددی است. در ابتدا به منطق کلی و رویکرد کلان این برنامه به موضوع حوزه پرداخته می‌شود و سپس اهداف کلی و اهداف دوره‌های تحصیلی این حوزه ارائه شده است. متناسب با این اهداف در بخش محتوا که شامل ایده‌های کلیدی، مفاهیم، مهارت‌ها و ارزش‌های اساسی تنظیم شده است. با توجه به ماهیت فراحوزه‌ای موضوع آداب و مهارت‌های زندگی در بخش بعدی به انتظارات و وظایف حوزه در قبال سایر حوزه‌های یادگیری اشاره می‌شود. همچنین با توجه به ارکان مختلف فرایند تربیتی، راهبردهای تربیت و یادگیری، ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، شایستگی‌های اختصاصی مربی بیان خواهد شد و الزامات نقش آفرینی خانواده، مربی و محیط تربیت و یادگیری در مسیر تربیت بیان شده است. در آخرین بخش سند نیز به استلزامات اجرای برنامه درسی اشاراتی شده است.

این راهنما براساس فرایند تولید برنامه‌های درسی و تربیتی حوزه‌های تربیت و یادگیری مندرج در صفحه ۴۴ سند برنامه درسی ملی مصوب اسفند ۱۳۹۱ شورای عالی آموزش و پرورش و بر اساس تحلیل اسناد بالادستی مانند سند تحول بنیادین و سند پشتیبان، برنامه درسی ملی و سایر اسناد مرتبط با موضوع، نظرات صاحب نظران و جلسات مشورتی با مجموعه‌ها و صاحب نظران، پژوهش‌های انجام شده در موضوعات مرتبط با حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و آموزش‌های خانواده تدوین شده است.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

رویکرد و منطق

رویکرد برنامه درسی آداب و مهارت‌های زندگی متأثر از رویکرد برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، یعنی فطرت‌گرایی توحیدی است. بر این اساس، رویکرد محوری برنامه‌ی درسی حوزه‌ی تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده عبارت است از:

بسترسازی برای پیاده‌سازی سبک زندگی اسلامی - ایرانی و آداب و مهارت‌های زندگی در اعمال و زندگی روزمره متریان بر اساس فطرت توحیدی آنان.

ماهیت این حوزه اقتضا می‌کند که تربیت و آموزش در آن در چارچوب نگاه زیر صورت پذیرد:

- نگاه فراحوزه‌ای به آداب و مهارت‌های زندگی: با توجه به یکپارچگی هویت انسان از یک سو و به هم پیوستگی ابعاد و مؤلفه‌های سبک زندگی و تأثیرپذیری آن از تمامی حوزه‌های تربیت و یادگیری، تربیت شایسته در این حوزه تنها در صورت همکاری جدی و فعال سایر حوزه‌ها تحقق می‌یابد.

- توجه به جایگاه اصیل و ویژه خانواده در تحقق سبک زندگی، خانواده، نخستین محیط تربیت بوده و والدین نیز اصیل‌ترین مربیان انسان در دوره خردسالی هستند که حفظ و تداوم باورها و گرایش‌های فطری کودکان یا انحراف و در حجاب بردن آنها به میزان زیادی وابسته به عملکرد خانواده است.^۱

سبک زندگی هر فرد و جامعه‌ای، مجموعه در هم تنیده‌ای از الگوهای رفتاری فردی و اجتماعی، برآمده از نظام معنایی و ارزش‌های حاکم بر آن فرد و جامعه است. به تعبیر رهبر معظم انقلاب هدف ملت ایران و انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی است که بخش حقیقی و نرم‌افزاری آن سبک زندگی جاری در متن زندگی خواهد بود.^۲

لذا سبک زندگی اسلامی مجموعه‌ای از الگوهای رفتاری نسبتاً پایدار جهت نیل به هدف است که از بینش‌های دینی، ارزش‌های الهی متأثر بوده، و به صورت عینی و در متن زندگی تجلی می‌یابد که می‌تواند جنبه‌ی فردی، خانوادگی و اجتماعی داشته باشد. جهان بینی الهی سبک خاصی از زندگی را شکل می‌دهند که با سبک زندگی مبتنی بر جهان بینی مادی و ارزش‌های لذت‌گرایانه متفاوت خواهد بود. انسانی که تقرب به خدا را هدف نهایی خود می‌بیند؛ همه شئون زندگی خود را؛ از نماز و عبادت تا کسب و کار، تحصیل، تفریح، معاشرت، بهداشت، خوراک، معماری، هنر، سخن گفتن، تولید، مصرف، آراستگی ظاهری و امثال آن را در مسیر این هدف قرار می‌دهد.

۱- آن‌گونه که در حدیث مشهور از پیامبر اسلام ﷺ نقل شده است که هر مولودی بر فطرت متولد می‌شود و این تربیت پدر و مادر اوست که باعث انحراف او از این فطرت می‌شود. رک: عده الداعی (ابن‌فهد حلّی)، ص ۳۳۲، وافی (فیض کاشانی)، ج ۲۳، ص ۱۲۸۱

۲- بیانات در دیدار جوانان استان خراسان شمالی. ۹۱/۷/۲۳

افراد برای حفظ و عمل به باورها و ارزش‌های دینی اخلاقی و تحقق سبک زندگی مبتنی بر مبانی دینی و هنجارهای معقول بومی یا همان سبک زندگی اسلامی-ایرانی، به الگوها، آداب، دانش و مهارت‌هایی نیاز دارند که به آن‌ها در برقراری ارتباط سازنده در روابط چهارگانه انسان با خدا، با خود، با خلق و با خلقت کمک کند. همچنین با توجه به تعریفی برای در آداب مطرح است، ادب، هیأت و قالب زیبا و پسندیده اعمال و رفتارها به شمار می‌آید و هر عمل مشروع یا مطلوب عقلی بر طبق آن هیأت و ظواهر واقع می‌شود. به عبارت دیگر: ادب عبارتست از ظرافت عمل و رفتارهای بیرونی انسان که البته بنا به موقعیت‌ها و اقتضائات تغییراتی می‌کند و حجم بالایی از آموزه‌های دینی ناظر به آن‌هاست.^۱ با این تعبیر التزام به رفتارها و آداب زندگی بخشی از مقوله سبک زندگی در معنای وسیع آن است و آموزش مهارت‌های زندگی به عنوان یکی از بسترهای تحقق سبک زندگی قابل توجه باید باشد.

به عبارت دیگر آداب و مهارت‌های زندگی، اشاره به مجموعه‌ای از دانش‌ها، الگوهای رفتاری و توانایی‌های (ذاتی و اکتسابی) آگاهانه و هدفمند فردی و گروهی دارد که افراد به آن‌ها، برای رشد استعدادهایشان در ابعاد مختلف وجودی و زیستن شایسته و مؤمنانه، حل مسائل و ایفای نقش صحیح در زندگی روزمره فردی، خانوادگی و اجتماعی نیازمند می‌باشند.

از سوی دیگر با توجه به اینکه پایه‌های رشد کودکان در سال‌های اولیه پی‌ریزی می‌شود، اولین و مهم‌ترین محیطی که به صورت منظم هویت و آداب و مهارت‌های زندگی را در افراد نهادینه می‌کند، خانواده است. همچنین یکی از وظایف نظام تربیتی جمهوری اسلامی که یکی از اجزای اصلی آن وزارت آموزش و پرورش است، آماده‌سازی فرزندان ما برای زیست بهتر در محیط خانوادگی و رفع مشکلات دانش‌آموزان در این حوزه و البته مهیا شدن برای تشکیل خانواده و ایفای نقش‌های همسری و والدی در آینده است. از این جهت، یکی از وظایف حوزه تربیت و یادگیری «آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده» بسترسازی برای التزام به آداب زندگی صحیح و کسب مهارت‌های لازم با رویکرد خانواده محور و زیست خانوادگی دانش‌آموزان باید باشد.

با توجه به گستره نگاه تربیتی به انسان و زیست او و البته نگاه خانواده‌محور در این حوزه، نمی‌توان مهارت‌های زندگی را به چند مهارت محدود، منحصر دانست. از این رو می‌توان آداب و مهارت‌های زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی برای توانمندی دانش‌آموزان در اداره امور روزمره زندگی را شامل چند بخش جزئی‌تر دانست:

■ آداب و مهارت‌های زندگی فردی همانند خودآگاهی، عزت‌نفس، هویت‌یابی، مدیریت رفتارهای هیجانی، مهارت‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله، آداب معیشت و مهارت‌های اقتصادی، مدیریت اوقات فراغت، مدیریت زمان، مهارت‌های تحصیلی و مطالعه و ...

■ آداب و مهارت‌های زندگی اجتماعی همانند آداب و مهارت‌های برقراری و حفظ معاشرت صحیح و ارتباط مؤثر و حل مناقشات، مهارت کار با دیگران و ...

■ آداب و مهارت‌های زندگی خانوادگی لازم به جهت تقویت و بهبود روابط با اعضای خانواده، تشکیل خانواده و ایفای صحیح نقش‌های متناسب و ...

■ آداب و مهارت‌های زندگی رسانه‌ای همانند رعایت رژیم مصرف رسانه‌ای، مهارت‌های مواجهه فعال و عاقلانه با رسانه‌ها، آداب و مهارت‌های استفاده صحیح از فضای مجازی و ...

■ آداب و مهارت‌های مواجهه با محیط پیرامونی و خطرات: همانند مراقبت از محیط زیست و مواجهه عاقلانه با مخاطرات محیطی، مدیریت بحران و خطر، مهارت‌های پدافند غیرعامل و آمادگی دفاع در مقابل خطرات و دشمن و ...

در چند دهه گذشته کشورهای مختلف دنیا برنامه آموزش مهارت‌های زندگی را به عنوان یک طرح جامع پیشگیری اولیه برای ارتقای سطح بهداشت روانی کودکان و نوجوانان تجربه کرده‌اند. مهارت‌های زندگی، علاوه بر اینکه به صورت یک راهکار ارتقای سلامت روان مطرح است، به صورت ابزاری برای پیشگیری از آسیب‌های روانی و اجتماعی مبتلا به جامعه مانند اعتیاد، خشونت‌های خانگی و اجتماعی، آزار کودکان و ... هم قابل استفاده است. از سوی دیگر و با نگاهی بومی آداب زندگی در تمام ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی، از اهداف و جهان‌بینی فرد نشأت گرفته‌اند و آداب در خصوصیاتش تابع «مطلوب‌نهایی در زندگی» است، بنابراین، چون از نظر دین اسلام هیچ غایتی برای حیات، جز «عبودیت و بندگی» و «تحقق توحید» در مرحله اعتقاد و عمل نیست؛ لذا به وسیله اعمال و آداب زندگی است که توحید پروردگار در ظاهر و باطنش سرایت نموده و عبودیتش از اقوال و افعال و سایر جهات وجودیش ظاهر می‌گردد.^۱

از سوی سوم، آموزش آداب و مهارت‌های زندگی می‌تواند به عنوان فرصتی برای به کارگیری آموخته‌ها در موقعیت‌های واقعی زندگی و متناسب با تفاوت‌های فردی و شرایط و مقتضیات محلی در نظر گرفته شده و متریبان را برای ورود آگاهانه و مسئولانه به زندگی خانوادگی و اجتماعی آماده کند. با توجه به آنچه گذشت، مهم‌ترین کارکردهای این حوزه عبارتند از:

۱- اعطای شناخت صحیح نسبت به زندگی مومنانه موحدانه متناسب با اقتضائات فرهنگی - روحی دانش‌آموز برای عمل در زندگی خود

۲- کمک به جریان یافتن مراتبی از سبک زندگی اسلامی - ایرانی در متن زندگی روزمره اعضای جامعه

۳- پیشگیری از مجموعه‌ای از آسیب‌های اخلاقی، روانی، فرهنگی و اجتماعی در جامعه ایران اسلامی

۴- آماده‌سازی متریبان برای به کارگیری آموخته‌ها و مهارت‌های خود متناسب با شرایط و مقتضیات فردی

و اجتماعی برای موفقیت فردی و نقش آفرینی شایسته در خانواده و جامعه رویکردها و جهت‌گیری‌های هر یک از عناصر برنامه با نظر به «فطرت‌گرایی توحیدی» به عنوان رویکرد کلی برنامه درسی ملی و همچنین، دیگر مبانی و رویکردهای حوزه بدین قرارند:

جدول جهت‌گیری و چرایی عناصر برنامه درسی حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده

عنصر برنامه	جهت‌گیری	چرایی
هدف	حرکت مبتنی بر حیات طیبه از طریق رعایت آداب اسلامی و کسب مهارت‌های زیست آگاهانه و مسئولانه در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی در راستای سبک زندگی اسلامی - ایرانی	مقتضای رویکرد «فطرت‌گرایی توحیدی» دو گام زمینه‌سازی و رفع موانع شکوفایی فطرت الهی دانش آموزان از طریق انتخاب و التزام به معارف اسلامی، مبتنی بر آگاهی و اراده صحیح، به منظور دست‌یابی به مراتبی از حیات طیبه در تمام ساحت‌های تربیت و یادگیری است.
محتوا	سازماندهی فعالیت‌های یادگیری برای آموزش آداب و مهارت‌های زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی مطابق شرایط و اقتضانات فرهنگی و تجربیات آموزشی - تربیتی دانش آموز در مسیر شکوفایی استعداد های فطری	با توجه به ماهیت مهارتی و جنس آداب زندگی تناسب محتوا با شرایط خاص و نیازهای حال و آینده متربی، انتظارات جامعه اسلامی، ارزش‌های فرهنگی و تربیتی سازگار با آموزه‌های دینی و قرآنی در جهت زمینه‌سازی برای شکوفایی فطرت الهی در تمام ساحت‌های تربیت و یادگیری ضرورت مضاعف خواهد داشت.
راهبردهای تربیت و یادگیری	تاکید بر روش‌های فعال، گروهی و اکتشافی مبتنی بر تعامل مربی و متربیان برای عمل به آداب زندگی اسلامی - ایرانی و کسب مهارت‌های زندگی به جهت زمینه‌سازی برای شکوفایی تمایلات فطری متربیان و التزام به سبک زندگی اسلامی - ایرانی	بر اساس تلقی از فطرت و لزوم شکوفاسازی آن و البته ماهیت عملیاتی - رفتاری موضوعات حوزه آداب و مهارت‌های زندگی، کارآمدترین طرق در فرایند یاددهی - یادگیری، روش‌های فعال، تعاملی، گروهی و اکتشافی می‌باشند.
مربی	دارای ظرفیت ایفای نقش الگویی برای متربیان و توانمند در تعامل سازنده با آنان به جهت شکوفا کردن گرایشات فطری آن‌ها منطبق بر اصول تعلیم و تربیت دینی	نقش معلمی - در امتداد نقش انبیا و امامان معصوم <small>علیهم‌السلام</small> - نه تنها شامل راهنمایی و آموزش است، بلکه راهبری متربی به سوی شکوفایی فطرت الهی را نیز در بر می‌گیرد.
خانواده	- خانواده به مثابه عنصری نظارت‌کننده و حمایت‌کننده در فرآیند تعلیم و تربیت - خانواده به مثابه عنصری یادگیرنده در حوزه سبک زندگی برای التزام به مهارت‌ها و آداب زندگی صحیح - خانواده به مثابه عنصری مشارکت‌کننده در تحقق اهداف برنامه درسی - خانواده به مثابه عنصری ارزیابی‌کننده در باره میزان اثربخشی برنامه درسی متناسب با شایستگی‌ها و دیگر عناصر برنامه درسی حوزه.	خانواده دارای نقش محوری در شکوفایی فطرت توحیدی فرزند دارد و مهم‌ترین مکمل برای نظام تعلیم و تربیت است.

<p>بر اساس نگاه فطرت‌گرایی توحیدی، شروع تربیت از معرفت و گرایش ربوبی نهاده شده در وجود انسان است، همچنین با توجه به ماهیت این حوزه، تربیت و شکوفاسازی فطرت او، لازم است متربی به عنوان عنصر فعال در فرآیند یادگیری مورد توجه قرار بگیرد.</p>	<p>شخصیتی فعال، رشد‌یابنده در فرایند تربیت و یادگیری، متکی بر نیروی فطرت، اختیار و تعقل، در جهت عامل شدن به آداب الهی و کسب توانمندی‌ها و مهارت‌های لازم برای نیل به حیات طیبه با محوریت خانواده.</p>	<p>متربی</p>
<p>تناسب محیط یاددهی و یادگیری و امکانات آموزشی با نیازها، وضعیت و علائق فطری و طبیعی مربی و متربی بستری مناسب برای شکوفایی فطرت و رشد متربی در مسیر تربیت صحیح خواهد بود.</p>	<p>فضای امن، مشارکتی، برانگیزاننده، شاد، متنوع و دارای تجهیزات آموزشی، متناسب با دوره تحصیلی و ویژگی‌های جنسیتی متربیان، به جهت بسترسازی برای مشارکت متربیان و نهادینه‌سازی آداب و مهارت‌های زندگی اسلامی - ایرانی در آن‌ها</p>	<p>محیط تربیت و یادگیری</p>
<p>به اقتضای محتوا و مسائل حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و ماهیت مهارتی محتوای آن، تاکید بر روش‌های عملی و کاربردی بیشترین تاثیر را در شکوفایی فطرت توحیدی متربیان دارد و کارآمدی روش‌های کمی در ارزیابی صحیح محل تردید است.</p>	<p>محوریت بخشیدن به ارزشیابی مستمر و فرآیندی، و ارزشیابی عملکردی و پرهیز از تمرکز بیش از حد بر ارزیابی آموخته‌ها و دانش نظری، و ارزشیابی متناسب با توانایی‌ها و ظرفیت‌های هر یک از دانش‌آموزان، و ارزشیابی به عنوان فرصتی تربیتی برای اصلاح کاستی‌های متربی و برنامه‌درسی</p>	<p>ارزشیابی</p>

اهداف

اهداف

اهداف حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده مجموعه‌ای نظام مند از صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌های فردی و اجتماعی هستند که انتظار می‌رود دانش‌آموز پس از اجرای برنامه درسی این حوزه به آنها دست یابد.

اهداف این حوزه بر اساس:

- الف) اهداف دوره‌های تحصیلی
 ب) شایستگی‌های پایه (تعقل، ایمان، اخلاق، علم و عمل)
 ج) اهداف خاص حوزه یادگیری
 د) اهداف مرتبط با سایر حوزه‌ها تنظیم شده است.^۱

اهداف کلی حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده

- ۱- دست‌یافتن به خودآگاهی و توانایی مدیریت عقلانی فعالیت‌ها، عواطف، نیازها و استعدادهاى خود بر اساس سبک زندگی اسلامی- ایرانی و در مسیر شکوفایی ظرفیت‌های فطرت توحیدی خود
- ۲- شناخت و پذیرش هویت و نقش‌های خانوادگی و جنسیتی خود و ایفای مسئولانه آنها به جهت حفظ، تشکیل و تحکیم بنیان خانواده مبتنی بر سبک زندگی اسلامی- ایرانی
- ۳- کسب، تقویت و توسعه مهارت‌های ارتباط اجتماعی بر پایه مبانی و ارزش‌های اسلامی و با در نظر گرفتن آداب و ملاحظات فرهنگی جامعه به جهت ایفای نقش و ارتباطات صحیح و سازنده با اعضای جامعه
- ۴- کسب، تقویت و توسعه آگاهی‌ها و مهارت‌های پایه برای زندگی اقتصادی مؤمنانه بر اساس سبک زندگی اسلامی- ایرانی
- ۵- کسب، تقویت و توسعه آگاهی‌ها و مهارت‌های امدادی و دفاعی پایه به منظور مواجهه عاقلانه با دشمنان خود و کشور، مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی
- ۶- کسب، تقویت و توسعه سواد اطلاعاتی- رسانه‌ای به جهت «انتخاب آگاهانه» و «استفاده مسئولانه» انواع رسانه‌ها، در جهت ارتقاء رشد همه جانبه خود و جامعه
- ۷- کسب، تقویت و توسعه آگاهی‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های لازم برای مواجهه مسئولانه با دیگر جانداران و محیط زیست به مثابه آفریده‌های خداوند، تربیت بدنی مبتنی بر فرهنگ و هویت ایرانی- اسلامی

۱- این نکته قابل توجه است که این حوزه به خاطر ماهیت فراحوزه‌ای برخی از این اهداف هدف انحصاری این حوزه به شمار نمی‌رود و در سایر حوزه‌ها خصوصاً حوزه «حکمت و معارف اسلامی»، «علوم انسانی و مطالعات اجتماعی» و ... دنبال خواهد شد با این حال با توجه به گستره مفهوم آداب و مهارت‌های زندگی این اهداف به این گسترده‌گی تعریف شده است.

اهداف دوره‌های تحصیلی

ردیف	اهداف کلی	دوره اول ابتدایی	دوره دوم ابتدایی	دوره اول متوسطه	دوره دوم متوسطه
۱	دست یافتن به خودآگاهی و توانایی مدیریت عقلانی فعالیت‌ها، عواطف، نیازها و استعدادهای خود بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی و در مسیر شکوفایی ظرفیت‌های فطرت توحیدی خود	ضمن شناخت مهم‌ترین نیازها و استعدادهای خود، توانایی مراقبت از خود، انجام امور شخصی و ابراز مناسب احساسات خود را دارد.	با شناخت علائق، توانایی‌ها و محدودیت‌های خود و اهمیت دادن به انضباط در رفتار، می‌تواند با کمک دیگران، برنامه روزانه شخصی و تحصیلی اش را تنظیم کرده و مهارت مقابله با برخی رفتارهای پرخطر و حفظ سلامت فردی را به دست آورد.	با تقویت خودآگاهی نسبت به افکار، نیازها و گرایش‌های خود و درک معنای حقیقی زندگی، به سطحی از هویت‌یابی شخصی و جمعی خود نائل شده و از توانایی مدیریت توانمندی‌های خود برای مواجهه مسئولانه با چالش‌ها، خطرات و رفتارهای آسیب‌زای هویتی دوره نوجوانی برخوردار می‌شود.	با کسب دانش و توانمندی‌های خودراهبری و توسعه فردی، خودآگاهی و کشف نقاط قوت و ضعف خود، آداب و مهارت‌هایی را بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی، در مواجهه با مسائل و موقعیت‌های زندگی شخصی خود به کار گرفته و با تصمیم‌گیری عاقلانه و استقامت در برابر مشکلات، برای ارتقاء نقاط قوت و مدیریت نقاط ضعف خود عمل می‌کند.
۲	شناخت و پذیرش هویت و نقش‌های خانوادگی و جنسیتی خود و ایفای مسئولانه آنها به جهت حفظ، تشکیل و تحکیم بنیان خانواده مبتنی بر سبک زندگی اسلامی-ایرانی	ضمن آشنایی اهمیت محیط خانوادگی و روابط و نقش‌های خانوادگی و پذیرش نقش خود به عنوان «فرزند» در خانواده، نسبت به ایفای مناسب این نقش اهتمام و علاقه دارد.	با شناخت مهم‌ترین حقوق و تکالیف دو سوی فرزندان - والدین و فرزندان نسبت به یکدیگر و پذیرش نقش خود به عنوان «برادر/خواهر»، تکالیف مرتبط با نقش‌های خود در خانواده (اطاعت از والدین، مهرورزی به اعضای خانواده، همکاری در محیط خانواده) را با مسئولیت‌پذیری و علاقه به انجام می‌رساند.	با پذیرش آگاهانه از هویت جنسیتی خود و درک مهم‌ترین کارکردهای حمایتی-مراقبتی، تربیتی-آموزشی و اجتماعی - اقتصادی خانواده، برای تحقق این کارکردها در خانواده خود به صورت فعال، همدلانه و مسئولانه مشارکت می‌کند.	با شناخت آداب روابط بین دو جنس پیش و پس از ازدواج بر اساس سبک زندگی اسلامی-ایرانی و عوامل اثرگذار در تحکیم یا تزلزل خانواده، آمادگی‌ها و مهارت‌های لازم برای تشکیل صحیح خانواده و تحکیم روابط بین زوجین و ایفای مسئولانه نقش «همسر» و «والد» را کسب می‌کند.

<p>۳</p>	<p>کسب، تقویت و توسعه مهارت‌های ارتباط اجتماعی بر پایه مبانی و ارزش‌های اسلامی و با در نظر گرفتن آداب و ملاحظات فرهنگی جامعه به جهت ایفای نقش و ارتباطات صحیح و سازنده با اعضای جامعه</p>	<p>ضمن آشنایی با پایه‌های ترین آداب و مهارت‌های ارتباطی، آنها را در تعاملات روزمره خود با دیگران خصوصاً همسالان، دوستان، معلمان به کار گرفته و احساس تعلق خود را نسبت به دیگران با رفتار همدلانه، محترمانه و مشارکت جویانه نشان دهد.</p>	<p>با شناخت مراتبی از آداب و مهارت‌های ارتباطی، ضمن مدیریت سازنده تعاملات شخصی و گروهی اش با دیگران، مشارکت سازنده‌ای را در فعالیت‌های جمعی و مدیریت مشارکتی تجربه کند.</p>	<p>با شناخت آداب، اکتساب مهارت‌های اجتماعی و دستیابی به هویت اسلامی - ایرانی خود، تعاملی آگاهانه، مسئولانه و مؤثر با دوستان و همسالانش برقرار کرده و با جامعه‌پذیری آگاهانه شبکه اجتماعی مناسبی را برای خود فراهم بکند.</p>	<p>با شناخت حقوق و وظایف اجتماعی خود از منظر اسلام و قوانین موضوعه و در نظر گرفتن ملاحظات فرهنگی هویت اسلامی - ایرانی و بکارگیری مهارت‌های ارتباطات و زیست اجتماعی، تصمیمات عاقلانه‌ای در موقعیت‌های مختلف زندگی در ارتباط با دیگران (دوستان، همسایگان، معلمان، هم‌وطنان و انسان‌های دیگر) برای رشد و شکوفایی مسئولانه خود و آنان اتخاذ کند.</p>
<p>۴</p>	<p>کسب، تقویت و توسعه آگاهی‌ها و مهارت‌های پایه برای زندگی اقتصادی مؤمنانه بر اساس سبک زندگی اسلامی - ایرانی</p>	<p>با شناخت اولیه از رزاقیت الهی و آشنایی با مفاهیم پایه اقتصادی (پول، مصرف، پس‌انداز، صرفه جویی)، بخشی از آداب و مهارت‌های مصرف صحیح نعمت‌های الهی را آموخته و آنها را در زندگی شخصی و خانوادگی خود به کار می‌گیرد.</p>	<p>ضمن شناخت مهم‌ترین آداب، احکام، اخلاقیات اقتصادی مبتلا - به (مانند شکر، قناعت، احسان، دوری از طمع و اسراف و تبذیر) و کسب مهارت‌های ابتدایی مربوط به سواد مالی، رفتارهای اقتصادی در زندگی شخصی و اجتماعی روزمره خود را مدیریت می‌کند.</p>	<p>با شناخت مفاهیم اصلی اقتصاد خانواده و آشنایی با مهم‌ترین آداب، احکام، قوانین و اخلاقیات اقتصادی (شکر، قناعت، تعاون، منافع جمعی، رعایت حلال و حرام و حمایت از تولید ملی)، و مهارت‌های مبتلا به مالیه شخصی (معاملات و مدیریت ریسک)، اثرات و تبعات تصمیمات اقتصادی خود را تحلیل کرده در بهبود اقتصاد شخصی و خانواده فعالانه مشارکت نماید.</p>	<p>ضمن التزام به قواعد و آداب مبتلا به قانونی - دینی در زیست اقتصادی شخصی و خانوادگی بر اساس سبک زندگی ایرانی و کسب مهارت‌های مرتبط، الگوی رفتار اقتصادی خود، خانواده و جامعه را بررسی و راهکارهایی را برای بهسازی رفتارهای اقتصادی فردی و خانوادگی پیشنهاد کرده و برای کسب صلاحیت‌های مورد نیاز خود برنامه‌ریزی و تلاش می‌کند.</p>

۵	<p>کسب، تقویت و توسعه آگاهی‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های دفاعی-امدادی در مواجهه با دشمنان، مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی</p>	<p>با شناخت مفاهیم و ارزش‌های اسلامی پایه مرتبط با امنیت و دفاع، نسبت به صیانت خود از خطرات و دفاع از کشور و حمایت از مظلومان ابراز علاقه می‌کند.</p>	<p>با کسب شناخت نسبت به ارزش‌های انقلاب اسلامی و آشنایی با شیوه‌های ابتدایی امداد و نجات و کسب مهارت‌های ابتدایی مرتبط، در خطرات و بلاای طبیعی و غیرطبیعی به خود و دیگران کمک رسانده و علاقه و آمادگی خود برای دفاع از کشور و حمایت از مظلومان را به صورت‌های مختلف به نمایش می‌گذارد.</p>	<p>با کسب شناخت نسبت به ارزش‌های انقلاب اسلامی و کسب برخی مهارت‌های پدافند خصوصاً پدافند غیرعامل، علاقه و آمادگی خود برای دفاع از کشور و حمایت از مظلومان را به صورت‌های مختلف به نمایش می‌گذارد. ضمن آشنایی با خطرات و بلاای طبیعی و غیرطبیعی و شیوه‌های مقابله با آنها و کسب مهارت‌های امدادی تکمیلی، به خود و دیگران در مواجهه با آن‌ها کمک می‌رساند.</p>	<p>با شناخت ضرورت حفظ امنیت و منافع ملی و اهمیت حفظ ارزش‌های اسلامی، فرهنگی و انقلابی، از توانایی‌ها و مهارت‌های دفاعی و رزمی، پدافندی و امدادی برای دفاع از خود و کشور و برخورد عاقلانه با دشمنان و مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی برخوردار است.</p>
۶	<p>کسب، تقویت و توسعه سواد اطلاعاتی-رسانه‌ای به جهت «انتخاب آگاهانه» و «استفاده مسئولانه» انواع رسانه‌ها، در جهت ارتقاء رشد همه جانبه خود و جامعه</p>	<p>با آشنایی اولیه نسبت به مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی پیرامونی، از محتوای رسانه‌ای متناسب با سن و نیازهای خود به صورت متعادل، بهینه و ایمن استفاده می‌کند.</p>	<p>با آشنایی اولیه نسبت به مهم‌ترین رسانه‌ها و ابزارهای ارتباطی و آسیب‌های احتمالی در مواجهه با آن‌ها، از محتوای رسانه‌ای متناسب با سن و نیازهای خود به صورت متعادل، بهینه و ایمن استفاده می‌کند</p>	<p>با انتخاب آگاهانه و مسئولانه رسانه‌ها از طریق کسب مهارت‌های سواد اطلاعاتی و آشنایی با جریانات رسانه‌ای، ضمن پذیرش مسئولیت کاربری (مصرف، تولید، انتشار) محتوای رسانه‌ای خود را به صورت هدفمند و عاقلانه در راستای ارتقای رشد همه جانبه خویش تنظیم می‌کند.</p>	<p>با انتخاب آگاهانه رسانه‌ها از طریق کسب مهارت‌های سواد اطلاعاتی و آشنایی با جریانات رسانه‌ای، ضمن پذیرش مسئولیت کاربری (مصرف، تولید، انتشار) محتوای رسانه‌ای خود، در قبال کنش‌های رسانه‌ای، به صورت فعال و عاقلانه کنشگری می‌کند.</p>
۷	<p>کسب، تقویت و توسعه آگاهی‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های لازم برای مواجهه مسئولانه با دیگر جانداران و محیط زیست به مثابه آفریده‌های خداوند</p>	<p>با درک ارزش زندگی جانداران و اهمیت محیط زیست سالم و پاکیزه، با حیوانات و گیاهان محل زندگی خود با مهربانی و مسئولیت‌پذیری رفتار کرده و در پاکیزگی محیط زیست پیرامون خود می‌کوشد.</p>	<p>با شناخت اهمیت و ابعاد محیط زیست، عوامل ساده مخرب آن و بخشی از آداب، احکام و ارزش‌های اسلامی مربوط به آن، نسبت به حفظ و مراقبت از محیط زیست پیرامون خود اهتمام و علاقه دارد.</p>	<p>با شناخت مهم‌ترین معیارهای محیط زیست سالم و بررسی تأثیر الگوی رفتاری خود و دیگران بر سامانه‌های زیست محیطی محلی و منطقه‌ای، راه حل‌هایی را برای حفظ و بهسازی زیستگاه خود بکار گیرد و در برنامه‌های سالم‌سازی محیط زیست (محل/مدرسه) مشارکت کند.</p>	<p>با مطالعه مسایل و مشکلات محیط زیست در سطح ملی و جهانی و شناخت کارکرد نهادهای اجتماعی، به عنوان دوست‌دار و فعال زیست محیطی برای اصلاح و بهبود پایدار آن ایفای نقش کند.</p>

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

محتوا

محتوا

▶ در این بخش محتوای قابل ارائه به متریبیان در حوزه موضوعی آداب و مهارت‌های زندگی در قالب جداول ذیل ارائه خواهد شد. لازم به ذکر است در جدول اول متناسب با هر هدف یک ایده کلیدی و سپس مفاهیم، مهارت‌ها و ارزش‌های اساسی مرتبط استخراج شده و سپس استانداردهای محتوای آن به صورت موضوعی بیان شده است. در مرحله بعدی و جداول بعدی استانداردهای محتوا بر اساس دوره‌های تحصیلی تنظیم شده‌اند.

این نکته مهم قابل توجه است که با توجه به گستردگی و ابعاد متعدد این حوزه که متناظر با تمام ابعاد زندگی است و به تعبیری این حوزه نوعی فراحوزه تلقی می‌شود. از این جهت برخی محتواها و مفاهیم و مهارت‌ها به جهت اینکه در حوزه‌های دیگر حتماً طرح خواهد شد در اینجا به اجمال اشاره شده است تا نظام موضوعی و ساختار مطالب به صورت منسجم قابل فهم باشد. با این حال طبیعی است رسیدگی جزئی‌تر به آن مفاهیم و مهارت‌ها مانند موضوع (حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت و بعد جسمانی، مهارت‌های زیست‌عبادی، موضوعات ناظر به تفکر، آداب زیست محیطی، بسیاری از آداب و مهارت‌های زیست‌شغلی و اقتصادی و ...) در سایر حوزه‌های مرتبط به تفصیل تبیین خواهد شد.

جدول محتوا بر اساس ایده‌های کلیدی

ایده‌های کلیدی (قلمروها)	ارکان محتوا	استاندارد محتوا
زیست فردی	مفاهیم اساسی	... (به تفصیل در برنامه‌ی «حکمت و تفکر» آمده)
		<p>هویت انسان و معنای زندگی</p> <p>ابعاد و روش‌های خودشناسی و خودیابی</p> <p>شیوه‌های بررسی و ارزیابی اولویت‌ها و اهداف خود</p>
		<p>شیوه‌های خویشتن‌بانی و احساس حضور در محضر خدا و موانع آن</p> <p>آداب و قواعد ناظر به آراستگی، نظم و انضباط در زندگی شخصی</p> <p>قواعد، شیوه‌ها و موانع برنامه‌ریزی (هدف‌گذاری و اولویت‌بندی، مدیریت زمان و ...)</p> <p>انواع هیجانات و احساسات و آثار مطلوب و منفی آنها (خشم، ترس‌های کاذب، تهور، تنفر بی‌جا و ...)</p> <p>اهمیت افکار و خیالات در رفتارها و آسیب‌های ناظر به آن و شیوه‌های مدیریت آن (مدیریت آرزوها و خیال‌پردازی، مقابله با فشارهای روانی، افکار منفی، خاطرات بد و ...)</p> <p>نقش اراده در زندگی و عوامل و موانع استقامت و تاب‌آوری (تحمل شکست، مثبت‌اندیشی، غلبه بر ناامیدی و ...)</p> <p>شیوه‌های تقویت اعتماد به نفس و آسیب‌های آن (قاطعیت و جرئت‌ورزی، مقابله با کم‌روبی)</p> <p>رفتارها و عادت‌های پرخطر و اثرات منفی آن در زندگی (رفتارهای آسیب‌زاه جسم خود و دیگران، خشونت، اعتیادها، رفتارهای پرخطر جنسی مانند هرزه‌نگاری و روابط آزاد)</p> <p>شیوه‌های مطلوب مدیریت اوقات فراغت و تفریحات سالم و سرگرم کردن خود به صورت سالم و سازنده</p> <p>اقتضائات و تغییرات جسمی و روحی دوران بلوغ، آسیب‌های جنسی و شیوه‌های مدیریت آن (نوجوانی و بلوغ جنسی، رشد و تغییرات مسائل جسمی، عاطفی و رفتاری دوران بلوغ)</p>
		<p>خویشتن‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>
		<p>موانع پیش روی استقامت در امور و شیوه‌های تقویت اراده و صبر در عمل</p> <p>سبک‌ها و شیوه‌های حل مسئله</p> <p>آسیب‌ها و دام‌های تصمیم‌گیری عاقلانه (دام‌های ادراکی، تقلید کورکورانه، خودپسندی و خودمحوری در اندیشه‌ورزی و تصمیم‌گیری و ...)</p> <p>اهمیت و آداب و احکام مشورت‌گیری و ملاک‌های انتخاب مشاور خوب</p> <p>شیوه‌های تصمیم‌گیری در مقتضیات مختلف زندگی</p> <p>ابعاد خودپنداره و اعتماد به نفس موحدانه</p>
<p>تدبیر و تصمیم‌گیری حکیمانه</p>		
آداب و شیوه‌های حفظ و ارتقای سلامت	<p>شیوه‌های یادگیری و موانع پیشرفت تحصیلی</p>	<p>شیوه‌ها و موانع در ابعاد مختلف: هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی درسی، مطالعه مؤثر، تمرکز و دوری از حواس‌پرتی، تقویت حافظه، امتحان و مقابله با اضطراب آن، یادداشت‌برداری و خلاصه‌نویسی، ابزارهای فیش‌برداری الکترونیکی و رایانه‌ای و قواعد بهره‌برداری صحیح از آموزش‌ها و کلاس‌های مجازی</p>
	<p>آداب و شیوه‌های حفظ و ارتقای سلامت و بهداشت</p>	<p>آداب و قواعد حفظ و ارتقای سلامت جسمی در زندگی شخصی و روزمره مانند تغذیه و خواب مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی (تذکر: به تفصیل در برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی» طرح شده است)</p>

<p>- شناخت ویژگی‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های خود - شناخت افکار و گرایش‌های درونی خود - شناخت اولویت‌ها، اهداف و معنای زندگی خود - شناخت نقاط قوت و ضعف خود در ابعاد و ساحات مختلف زندگی متناسب با سن و موقعیت خود و براساس اهداف زندگی خود</p>	<p>مهارت‌های خودآگاهی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- خویشتن‌بانی و احساس حضور در محضر خدا (مهارت‌های مراقبه و محاسبه) - مهارت‌های آراستگی، نظم و انضباط شخصی - مهارت‌های برنامه‌ریزی (هدف‌گذاری و اولویت‌بندی، مدیریت زمان و ...) - مدیریت هیجانات و احساسات (خشم، ترس‌های کاذب، تهور، تفریبی‌جا و ...) - مهارت مدیریت ذهن، افکار و خیالات (مدیریت آرزوها و خیال‌پردازی، مقابله با فشارهای روانی، افکار منفی، خاطرات بد و ...) - مهارت‌های تقویت اراده، استقامت و تاب‌آوری (تحمل شکست، مثبت‌اندیشی، غلبه بر ناامیدی و ...) - مهارت‌های تقویت اعتماد به نفس (قاطعیت و جرئت‌ورزی، مقابله با کم‌رویی) - مهارت کنترل و مقابله با رفتارها و عادت‌های پرخطر - مهارت‌های مواجهه با تحولات و تغییرات جسمی و روحی دوران بلوغ و حفظ خود از آسیب‌های جنسی و مشکلات جسمی، عاطفی رفتاری دوران بلوغ - مهارت‌های تفریح سالم و مدیریت اوقات فراغت و سرگرم کردن خود به صورت سالم و سازنده</p>	<p>خویشتن‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>		
<p>- مهارت‌های شناسایی و فهم مسائل و مشکلات خود - مهارت کشف، جمع‌آوری و بازیابی معلومات برای انتخاب راه‌حل‌ها - مهارت همدلی و هم‌فکری در فهم دیدگاه دیگری - مهارت‌های مشورت‌پذیری و مشورت‌گیری و انتخاب صحیح مشاور - مهارت نتیجه‌گیری و قاطعیت در تصمیم - مهارت ارزیابی و بازنگری مسیر حل مسئله و تصمیمات خود ... (به تفصیل در برنامه «حکمت و تفکر» آمده، در عین حال، می‌توان بر انواع، فرایند یا زنجیره‌ی خاصی از مهارت‌ها برای «حل مسئله» و «تصمیم‌گیری» ناظر به مسائل جاری زندگی متمرکز شد)</p>	<p>حل مسئله و تصمیم‌گیری</p>		
<p>هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی درسی، مهارت‌های مطالعه، مهارت‌های تمرکز و دوری از حواس‌پرتی، مهارت‌های تقویت حافظه، مهارت‌های امتحان و مقابله با اضطراب آن، مهارت‌های یادداشت‌برداری و خلاصه‌نویسی، مهارت‌های فیش‌برداری الکترونیک و رایانه‌ای، مهارت‌های ارائه مطلب در جمع، مهارت بهره‌برداری صحیح از آموزش‌ها و کلاس‌های مجازی</p>	<p>مهارت‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی</p>		
<p>- مهارت‌های حفظ و ارتقای سلامت جسمی در زندگی شخصی و روزمره مانند تغذیه و خواب مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی (تذکر: به تفصیل در برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی» طرح شده است)</p>	<p>حفظ و ارتقای سلامت و بهداشت</p>		
<p>کسب ملکه خویشتن‌داری به جهت کنترل افکار، هیجانات و رفتارهای ناهنجار با توجه به حضور الهی داشتن عزت نفس و درک مثبت از خود و تلاش برای توسعه خوددوستی به دیگران خوددوستی متعالی و توسعه حب ذات خودباوری (اعتماد به نفس، شجاعت و جسارت و ...) تلاش‌گری برای سعادت خویش</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>		

<p>– معنا و جایگاه خانواده و ویژگی‌های خانواده مطلوب</p> <p>– ابعاد زیست خانوادگی و روابط میان اعضای آن</p> <p>– اهمیت تشکیل خانواده و ثمرات مختلف آن بر شخصیت و زندگی فرد</p>	<p>ماهیت و اهمیت خانواده</p>	<p>مفاهیم اساسی</p> <p>زیست خانوادگی</p> <p>مهارت‌های اساسی</p> <p>ارزش‌های اساسی</p>
<p>– نقش، حقوق و تکالیف هر یک از اعضای خانواده (والدین، خواهر و برادر، همسر و فرزندان و ارحام سببی و نسبی)</p> <p>– راه‌های تحکیم خانواده و شیوه‌های ارتباط و تعامل سازنده با اعضای خانواده</p> <p>– اختلافات رایج در تعاملات خانوادگی و ریشه‌های آن</p> <p>– راه‌های پیشگیری از اختلافات خانوادگی و چگونگی حل این اختلافات</p> <p>– نظام رفتاری – اخلاقی در خانواده (تواضع، امانت‌داری، صداقت، صبر، همدلی، رازداری، پرهیز از غیبت و تهمت و...)</p>	<p>آداب ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده</p>	
<p>– هویت جنسی و جنسیتی و درک شباهت‌ها و تفاوت‌های زن و مرد (در ابعاد مختلف روانشناختی و جامعه‌شناختی)</p> <p>– نقش‌های جنسیتی اعضای خانواده در محیط خانوادگی (الزامات و مولفه‌های نقش دختری، همسری، مادری و نقش اجتماعی برای دختران و نقش پسری، همسری، پدري و نقش اجتماعی برای پسران)</p>	<p>هویت جنسیتی (در پر تو نقش‌ها و روابط خانوادگی)</p>	
<p>– تحلیل صحیح از شیوه‌های آشنایی قبل از ازدواج و ارتباط صحیح با جنس متفاوت</p> <p>– معیارهای انتخاب همسر به تناسب جنسیت</p> <p>– آداب و رسوم خواستگاری</p> <p>– موانع و شرایط ازدواج آسان، به هنگام، آگاهانه و پایدار</p> <p>– ابعاد بلوغ و رشد برای تشکیل خانواده (بلوغ عاطفی، اجتماعی، اقتصادی و ...)</p> <p>– اهمیت فرزندآوری و تربیت فرزند و اثرات آن در خانواده و اجتماع</p>	<p>تشکیل و تحکیم خانواده</p>	
<p>– مهارت‌های تعامل سازنده با اعضای خانواده اعم از پدر، مادر، خواهر و برادر، پدر بزرگ و مادر بزرگ و بستگان (تکریم و تواضع، مهرورزی، خیرخواهی، حمایت و تبعیت، به تناسب نقش و عضو خانواده)</p> <p>– توانمندی در رفتارهای ارتباطی (شنونده فعال بودن، مهارت‌های کلامی، رعایت آداب و اخلاق)</p> <p>– مهارت‌های حل تعارضات خانوادگی</p> <p>– مهارت‌های مواجهه صحیح با بحران‌های خانوادگی مانند فقدان یکی از اعضا به واسطه طلاق یا فوت و ... (مورد ابتلای بخشی قابل توجه از مخاطبین)</p> <p>– آداب و مهارت‌های اختصاصی حفظ و تحکیم بنیان خانواده</p> <p>– مسئولیت‌پذیری در قبال اعضای خانواده به تناسب نقش جنسیتی و خانوادگی</p>	<p>مهارت‌های ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده</p>	
<p>– مهارت‌های خودآگاهی و شناخت ویژگی‌ها و روحیات و حساسیت‌های خود برای ازدواج</p> <p>– توانمند در جستجوی طرق صحیح رسیدن به همسر مناسب</p> <p>– مهارت‌های ارزیابی، تصمیم‌گیری و انتخاب همسر</p> <p>– مهارت‌های تقویت و ارتقای مسئولیت‌پذیری عقلی و عاطفی برای ایفای نقش همسری</p>	<p>مهارت‌های انتخاب همسر و تشکیل خانواده</p>	
<p>– صیانت از حریم خانواده و حرمت اعضای آن در مراحل تشکیل، حفاظت و تعالی خانواده</p>	<p>صیانت از حریم خانواده و حرمت اعضای آن</p>	
<p>– تواضع و تکریم والدین با تأکید بر جایگاه خاص مادر و نقش پدر به‌عنوان ولی و سرپرست خانواده</p>	<p>تکریم والدین</p>	

<p>– حقوق و وظایف خود و دیگران در ارتباطات و معاشرت اجتماعی (همسایگان، معلمان، دوستان، شهر و ندان و...) – آداب دینی و فرهنگی و ملاحظات ارتباط مؤثر و سازنده (ارتباطات کلامی و غیر کلامی) – قواعد انتخاب صحیح دوستان و هم‌نشینیان – آداب و اخلاق ارتباطات عقیفانه در تمام ساحات و اقسام ارتباطی (حضور و مجازی)</p>	<p>معاشرت و ارتباط سازنده با دیگران</p>		
<p>– ضرورت و نتایج کار جمعی – تشکیلاتی – اخلاق و آداب همکاری با دیگران – همدلی و همفکری – اهمیت و ابعاد مسئولیت‌پذیری در قبال دیگران در کارهای جمعی – موانع و آسیب‌های کار جمعی</p>	<p>تعاون اجتماعی و کار جمعی – تشکیلاتی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>– مهارت‌های معاشرت و ارتباط مؤثر شامل ارتباطات کلامی و غیر کلامی: (مهارت در صحبت کردن و مهارت بیان مقصود، مهارت گوش دادن مؤثر و درک مطالب دیگران، مهارت‌های مذاکره، مهارت ابراز وجود و...) – مهارت‌های دوست‌یابی، و آزمون دوستان و حفظ دوستان واجد شرایط – مهارت‌های همزیستی مؤثر با سایرین در عین التزام به تولی و تبری – مهارت‌های ارتباط محبت‌آمیز عاقلانه (مهارت‌های مهرورزی، اجتناب از دلبستگی‌های غیر معقول، مدیریت تعارضات و مشاجرات، تواضع، همدلی و هم‌دردی، مدارا، تغافل و...) – خیرخواهی و مسئولیت‌پذیری نسبت به دیگران در رشد مادی و معنوی آنان – حسن ظن عاقلانه متناسب با شرایط اجتماعی – مهارت‌های ارتباط عقیفانه در تمام ساحات و اقسام (خویشتنداری در ارتباطات با نامحرم، غیرت‌ورزی، رعایت زبان بدن، پوشش و حریم‌ها و ارتباطات کلامی و نوشتاری عقیفانه و...) – مهارت‌های مواجهه با هیجان‌های ناسالم دیگران – مهارت قاطعیت و جرئت‌ورزی در مقابل خواسته‌های نابه‌جای دیگران</p>	<p>مهارت‌های معاشرت و ارتباط اجتماعی سازنده</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	<p>زیست اجتماعی</p>
<p>– مهارت‌های تقسیم کار و تفویض اختیار – مهارت‌های تصمیم‌گیری جمعی – مهارت‌های ارتباط مؤثر با همکاران (گوش دادن مؤثر، مهارت‌های کلامی و بیان مطلب و...) – رعایت آداب و اخلاق کار جمعی – مهارت‌های هم‌فکری و تشکیل جلسات کاری یا علمی</p>	<p>مهارت تعاون اجتماعی و کار جمعی – تشکیلاتی</p>		
<p>– غمخواری و احساس تعهد نسبت به همکیشان، هموطنان و سایر انسان‌ها</p>	<p>نوع دوستی انسانی و برادری اسلامی</p>		
<p>– وحدت اسلامی (پرهیز از تفرقه‌گرایی مذهبی) – همبستگی ملی میان پیروان تمام ادیان به رسمیت شناخته شده در کشور – تقدم منافع ملی بر گروهی و منافع جمعی بر فردی – ارج نهادن به آداب و سنت‌های محلی، ملی و اسلامی – دوری از تفرقه و حفظ وحدت میان اقوام</p>	<p>همبستگی اجتماعی و وحدت کلمه</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>– التزام به حیا و عفاف در تمام ابعاد زیست</p>	<p>عفاف و خویشتنداری</p>		

<p>– سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای متناسب با سن و نیاز مربی برای استفاده سالم، ایمن و مفید از فضای مجازی و اجتناب از فضای ناسالم، غیرایمن و غیرمفید</p> <p>– سیر تحول فناوری های نوین و رسانه‌های جدید</p>	سواد فضای مجازی	مفاهیم اساسی	زیست رسانه‌ای
<p>– قواعد و ابعاد رژیم مصرف رسانه ای</p> <p>– ویژگی های محصولات رسانه ای مفید و متناسب با نیازهای خود و برخی مصادیق آن</p> <p>– آداب اخلاقی – فرهنگی حضور و ارتباط با دیگران در فضای مجازی</p> <p>– اختلالات و آسیب‌های رسانه‌های در زندگی روزمره (اعتیاد رسانه‌ای، تصاویر مخرب و هرزه نگاری و ...)</p> <p>و علائم آن</p>	آداب و اخلاق مصرف محتواها و ارتباط در بستر فضای مجازی		
<p>– شناسایی انواع رسانه‌ها، سطوح و ویژگی های آنها</p> <p>– نظام رده بندی سنی در رسانه‌ها</p> <p>– جریان شناسی رسانه‌ای (محتوا و تولیدکنندگان)</p> <p>– کارکردهای رسانه ای (آموزش، سرگرمی، تجارت، تبلیغات، اطلاع رسانی و ...)</p> <p>– ابعاد حاکمیت فضای مجازی و قدرت آن</p> <p>– شیوه‌های تأثیر گذاری و پیام رسانی رسانه‌های مختلف</p>	رسانه‌شناسی		
<p>– رفتار رسانه‌ای عاقلانه و امن و حفاظت از خود در برابر آسیب‌ها (سرقت اطلاعات، مزاحمت اخلاقی، هک، سرقت الکترونیک و ...)</p> <p>– استفاده بهینه و به روز از نرم افزارها و سخت افزارهای متناسب با نیاز و موقعیت مربی مانند هوش مصنوعی و ...</p> <p>– حفظ حریم خصوصی و شناخت حقوق رسانه ای (سرقت اطلاعات، مزاحمت اخلاقی، هک، سرقت الکترونیک و ...)</p>	مهارت‌های فنی و فضای مجازی	مهارت‌های اساسی	
<p>– مهارت شناسایی و اجتناب از فضای ناسالم، غیرایمن و غیرمفید</p> <p>– مهارت‌های شناسایی و مواجهه با اخبار جعلی و اطلاعات نادرست</p> <p>– مهارت تعیین میزان نیاز به اطلاعات مناسب و مرتبط</p> <p>– مهارت تفکر انتقادی و مواجهه عاقلانه، مسئولانه و فعال با محتواهای رسانه ای</p> <p>– استفاده مبتنی بر نیاز و مهارت افزا از رسانه ها</p>	مواجهه فعال و نقاد با پیام‌های رسانه‌ای		
<p>– استفاده سلامت محور</p> <p>– مدیریت ریسک های رفتاری در رسانه</p> <p>– مدیریت امنیت شخصی سایبری</p> <p>– مدیریت حریم شخصی</p> <p>– مدیریت ردپای دیجیتال</p> <p>– استفاده متوازن و متعادل از انواع رسانه های سنتی و جدید (رسانه‌های مکتوب: کتاب و رمان و روزنامه و مجله و ... و رسانه‌های نوین، مانند: پویانمایی، بازی و فیلم‌های سینمایی)</p> <p>– ایجاد تعادل میان فراغت رسانه‌ای و غیررسانه‌ای</p>	مهارت‌های حضور امن و بهینه		
<p>– درک متقابل و همدلی با کاربران دیگر</p> <p>– مدیریت ارتباطات و عواطف در برخورد با دیگران در فضای مجازی</p> <p>– مهارت توجه به حقوق خود و دیگران (مخاطب و تولید کننده)</p> <p>– برقراری ارتباط مؤثر و عاقلانه در فضای مجازی</p> <p>– رعایت آداب معاشرت در فضای مجازی</p>	مهارت ارتباط رسانه‌ای مسئولانه		

<p>- تولیدگری مناسب - تفکر نقاد و فعال - مصرف محدود و مشروط متناسب با نیاز و شرایط - خودکنترلی و خودتنظیمی در مصرف رسانه‌ای - خودآگاهی نسبت به مصرف و ارتباط رسانه‌ای بر اساس نیازها، توانمندی‌ها و علایق - مسئولیت‌پذیری نسبت به رفتار فردی و اجتماعی در رسانه</p>	<p>مواجهه آگاهانه و فعال</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- خویشتنداری در مصرف محتواهای رسانه‌ای و نشر آنها و اجتناب از محتواها و ارتباطات مضر به رشد روحی و معنوی - گرایش نسبت به دوری کردن از آنچه مصداق لغو است و باعث غفلت می‌شود - علاقه نسبت به رعایت قواعد، آداب و هنجارهای اخلاقی، شرعی و قانونی در ارتباط با فضای مجازی (و به طور کلی رسانه‌ها) - انتشار مسئولانه و عاقلانه محتواهای رسانه‌ای منطبق با قواعد اخلاقی - شرعی و قانونی</p>	<p>تقوای رسانه‌ای</p>		
<p>- تولید محتوای خلاق و گروهی به کمک ابزارهای رسانه‌ای - بهره‌مندی از رسانه‌ها برای مشارکت در رویدادها و گروه‌های اجتماعی</p>	<p>مشارکت اجتماعی و کارآفرینی</p>		
<p>۱- ادبیات و اصطلاحات دفاعی ۲- اهمیت و ضرورت دفاع از معارف انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و مقاومت ۳- دفاع از ارزش‌های ملی، دینی و انقلابی ۴- دفاع همه‌جانبه در برابر تهاجم سخت و نرم ۵- امنیت، بازدارندگی و اقتدار ملی ۶- اسوه‌های جهاد، اخلاص، ایثارگری و تفکر بسیجی ۷- ارزش‌های جهادی (توکل، صبر، مقاومت فعال و ولایت‌مداری) ۸- فرماندهی و اطاعت و پذیری ۹- انسجام ملی و بسیج امت اسلامی ۱۰- محیط‌شناسی و دشمن‌شناسی ۱۱- استکبار ستیزی و دفاع از مظلوم ۱۲- شهید و شهادت و الگوهای فداکاری ۱۳- حقوق و وظایف فرد نسبت به خطرات و مشکلات سایر انسان‌ها و مسلمانان</p>	<p>ادبیات و فرهنگ دفاعی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>زیست دفاعی (آمادگی دفاعی)</p>
<p>۱- مختصات نیروهای مسلح ۲- سازماندهی و بسیج مردمی ۳- دفاع متقارن و نامتقارن ۴- حوزه‌های دفاع نظامی (زمینی، شهری، محلی، دریایی، هوایی و فضایی) ۵- تاکتیک‌ها و تکنیک‌های رزم ۶- جنگ افزارها</p>	<p>دفاع نظامی و مقاومت</p>		
<p>۱- پدافند غیر عامل و تهدیدات نیمه سخت (تهدیدات بیولوژیک، امنیت غذایی و ...) ۲- جنگ نرم و تهدیدات امنیتی و اطلاعاتی ۳- پشتیبانی رزمی ۴- مخاطرات و بلایا: ابعاد و ملاحظات در موضوع سیل زلزله، تصادفات و سوانح ۵- ایمنی و پیشگیری ۶- امداد و نجات</p>	<p>دفاع غیر نظامی، ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی</p>		

<p>۱- مهارت خودآگاهی در دفاع از ارزش‌های ملی، دینی و انقلابی</p> <p>۲- مهارت تفکر انتقادی در تجزیه و تحلیل (عوامل امنیت، بازدارندگی و اقتدار ملی و محیط سیاسی و نظامی- امنیتی)</p> <p>۳- مهارت اطاعت پذیری نظامی و ولایت مداری (اطاعت از فرماندهی کل قوا)</p>	<p>مهارت‌های فرهنگی و ادبیاتی دفاع</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>۱- مهارت دفاع شخصی، فنون رزم انفرادی و تاکتیک‌های نظامی در سطح استاندارد مصوب نهادهای مربوطه</p> <p>۲- مهارت همراهی در بسیج مردمی</p> <p>۳- مهارت تشخیص مختصات نیروهای مسلح (نیروها، ارکان، درجات و خدمت نظامی)</p> <p>۴- مهارت رزم زمینی، آبی، شهری و محلی (کوی و برزن) (استتار، اختفا، جهت‌یابی و ...)</p> <p>۵- مهارت تشخیص و کاربرد جنگ افزارها و نحوه کار با برخی از آنها</p>	<p>مهارت‌های دفاع نظامی و مقاومت</p>		
<p>۱- مهارت در پدافند غیرعامل (حوزه‌های سایبری، زیستی، شیمیایی، اقتصادی، عمومی، کالبدی و ...)</p> <p>۲- مهارت دفاع در برابر جنگ نرم</p> <p>۳- مهارت پشتیبانی لازم در رزم (بهداری، مخابراتی، مهندسی، تدارکاتی و ...)</p> <p>۴- مهارت ایمنی و پیشگیری در مواجهه با مخاطرات و بلاها با منشأ انسانی و غیر انسانی مانند: سیل، زلزله و ...</p> <p>۵- مهارت امداد و نجات (مهارت‌های اولیه مواجهه با مصدوم، روش انجام پانسمان، مهارت‌های بانداژ، مهارت آتل بندی)</p>	<p>دفاع غیر نظامی ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی</p>		
<p>- روحیه غیرت و مسئولیت‌پذیری (البته این می‌تواند ذیل حمایت از مظلوم نیز باشد)</p> <p>- علاقه به مشارکت در فعالیت‌ها و اردوهای جهادی</p> <p>- نگرش تکلیفی (دینی و ملی) نسبت به جهاد و دفاع همه جانبه در همه عرصه‌ها</p> <p>- غیرت‌مندی نسبت به امنیت و اقتدار ملی و ارزش‌های دینی</p>	<p>جهاد و دفاع</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- از خود گذشتگی و فداکاری در موقعیت‌های مختلف زندگی</p> <p>- نترسیدن از مرگ در راه احقاق حق، آرمان‌های دینی و حفاظت از میهن</p> <p>- شناخت شهادت به عنوان یکی از برترین راه‌های سعادت</p> <p>- علاقه و احترام نسبت به شهدا</p> <p>- برقراری ارتباط عاطفی با شهدا خصوصاً شهدای نوجوان</p> <p>- تکریم خانواده شهدا</p> <p>- تکریم جانبازان و ایثارگران</p>	<p>ایثار و شهادت</p>		
<p>- معطوف کردن نگاه کودکانه با نگاه منتظرانه به ظهور حضرت مهدی عجل الله و اقامه عدل مهدوی</p>	<p>انتظار مهدوی فعال و سازنده</p>		
<p>- احساس مسئولیت انسانی و دینی نسبت به مستضعفان</p> <p>- احساس همبستگی و همدردی با مظلومان جهان (اعم از مسلمانان و غیر مسلمانان)</p> <p>- احساس عدم اعتماد نسبت به دشمن</p> <p>- هشیاری در برابر خطرات و تهدیدات دشمن</p> <p>- روحیه مقابله همه جانبه با خطرات و تهدیدهای استکبار</p>	<p>حمایت از مظلوم و استکبارستیزی</p>		

- اهمیت محیط زیست و لزوم حفظ آن - حقوق حیوانات و گیاهان	آداب و اخلاق زیست محیطی	مفاهیم اساسی	مراقبت از محیط زیست
- عوامل مضر طبیعت و سایر جانداران - شیوه‌های حمایت از طبیعت و سایر جانداران - شیوه‌ها و حدود بهره‌وری از طبیعت	بهره‌مندی مسئولانه از طبیعت و سایر جانداران		
- مهارت‌های حفاظت از سایر جانداران و محیط زیست - مهارت‌های مراقبت از خود در مقابل خطرات احتمالی سایر جانداران	مهارت‌های مراقبت و بهره‌مندی از طبیعت		
- تکریم و احترام به حقوق طبیعت و سایر موجودات زنده به عنوان مخلوقات و امانات الهی	تکریم طبیعت		
- الگوهای مصرف (میان‌رویی (اقتصاد) و قناعت، اسراف، تجمل و ...) - احکام و حقوق مالی واجب و مستحب (صدقه، خمس، زکات، انفاق، وقف و ...) - اخلاق و آداب ارتباطات اقتصادی با دیگران (انصاف، عدالت و ...) - اخلاق شخصی معیشت (شکرگزاری و قناعت، اقتصاد در مصرف و ...)	آداب و اخلاق معیشت	مفاهیم اساسی	زیست اقتصادی
- انواع و الگوهای کسب درآمد و تولید ثروت - شیوه‌های پس‌انداز و صرفه‌جویی - آداب قرض دادن و قرض گرفتن - سرمایه‌گذاری و همکاری‌های اقتصادی با دیگران - تصمیم‌گیری مالی - مالیات و نهادهای مالی مانند بانک و ...	شیوه‌های تدبیر و سواد مالی		
- مهارت‌های قناعت و صبر و انفاق - مهارت‌های شکرگزاری - مهارت‌های تعاون و مشارکت اقتصادی با دیگران	مهارت‌های اخلاق اقتصادی		
- مهارت‌های تولید، کسب، پس‌انداز، مصرف و درآمد - مهارت‌های خرج و پس‌انداز - مهارت‌های ارتباطات اقتصادی با دیگران	مهارت‌های تدبیر و سواد مالی	مهارت‌های اساسی	
- احساس مسئولیت برای اکتساب درآمد از مجاری حلال با اعتقاد به رزاقیت الهی و دوری از مصرف‌گرا بودن صرف	کسب و معاش حلال	ارزش‌های اساسی	
- دوری از حرص و قناعت عاقلانه در مصرف منابع تحت اختیار خود	قناعت		
- شکرگزاری در مقام قلب، زبان و رفتار	شکرگزاری		
- ارزش دانستن ابتکار و نوآوری در کسب درآمد و تولید و فرایندهای اقتصادی و مالی - بسط زمینه‌های لازم برای شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌ها	خلاقیت و نوآوری		
- ملتزم به رعایت عدالت در ارتباطات اقتصادی با دیگران و تلاش برای تحقق آن در زندگی شخصی و جمعی	عدالت اقتصادی		
- تلاشگری و دوری از تنبلی در عین توکل به خداوند متعال	تلاش مستمر		

استانداردهای محتوا متناسب با دوره تحصیلی

جدول دوره اول ابتدایی

استاندارد محتوا	ارکان محتوا	ایده‌های کلیدی (قلمروها)
<ul style="list-style-type: none"> - شناخت نقش فعالیت‌ها و عادت‌های رفتاری در تغییر زندگی فردی (جسمانی و روانی) و اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> هویت انسان و هدف زندگی 	<ul style="list-style-type: none"> زیست فردی مفاهیم اساسی
<ul style="list-style-type: none"> - شناخت اعضای مختلف بدن خود به عنوان نعمت‌های خدا و کارکردها و حکمت هر یک - شناخت توانایی‌های جسمانی خود - احساسات و عواطف مختلف و گاهی متضاد خود 	<ul style="list-style-type: none"> ابعاد و روش‌های خودشناسی و خودیابی 	
<ul style="list-style-type: none"> - آداب اولیه رعایت آراستگی، نظافت، نظم و انضباط فردی در محیط خانه و مدرسه - پوشش‌های متناسب و نامتناسب با فرهنگ و دین - فواید برنامه‌ریزی در پیشگیری از اتلاف وقت - تفریحات و بازی‌های سالم - چگونگی برخورد با افراد غریبه - قوانین عبور و مرور - شماره تلفن‌های ضروری (پلیس، آتش‌نشانی، اورژانس) - شناخت خطرات محیط پیرامونی در منزل خصوصاً خطر بازی با وسایل برقی، گازی و آتش‌زا 	<ul style="list-style-type: none"> خویش‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان 	
<ul style="list-style-type: none"> - اهمیت مشورت‌گیری در کارها و قبول اشکالات خود - فواید و اهمیت تأمل کردن قبل از انجام عمل 	<ul style="list-style-type: none"> تدبیر و تصمیم‌گیری حکیمانه 	
<ul style="list-style-type: none"> - فواید و اهمیت تحصیل و مطالعه 	<ul style="list-style-type: none"> یادگیری و پیشرفت تحصیلی 	
<ul style="list-style-type: none"> - آداب غذا خوردن و خوابیدن مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی (به تناسب برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی» طرح شود) 	<ul style="list-style-type: none"> آداب و شیوه‌های حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت 	

<p>- توصیف احساسات خوشایند و ناخوشایند و علاقمندی‌های خود - تشخیص و بیان نقاط قوت و نقاط ضعف خود - بیان شباهت‌ها و تفاوت‌های خود با دیگر همکلاسی‌ها</p>	<p>مهارت‌های خودآگاهی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- پیدا کردن مسیر خانه و مدرسه - انجام کارهای شخصی خود به صورت مستقل (پوشیدن لباس، مسواک زدن، نظافت فردی در دستشویی و حمام، رعایت بهداشت، آماده کردن وسایل کیف، ...) - کمک گرفتن از دیگران، پلیس و نیروهای امدادی (تماس با شماره‌های اضطراری) - مراقبت ایمنی از خود در خانه، مسیر مدرسه و مدرسه - برخی مهارت‌های کنترل عصبانیت و ترس بی‌جا - انجام فعالیت‌های جسمانی - کنترل احساس‌های بد و نشان دادن احساس خوب به دیگران - تحمل شکست و غلبه بر ناامیدی در بازی‌های رقابتی و جمعی و تلاش‌های درسی در فضای همسالان، کلاس درس و خانواده - توانایی سرگرم کردن خود به صورت سازنده با تفریحات سالم و دوری از فراغت زیاد</p>	<p>خویش‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>		
<p>- مهارت‌های مشورت‌گیری از والدین و معلمان خود - توانایی تأمل پیش از یک انتخاب یا تصمیم</p>	<p>حل مسئله و تصمیم‌گیری</p>		
<p>- انجام تکالیف درسی به صورت مستقل - مهارت‌های ابتدایی مطالعه - مهارت پرسش کردن و کمک گرفتن از دیگران برای حل مشکلات درسی</p>	<p>مهارت‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی</p>		
<p>- مهارت‌های درست خوابیدن و درست غذاخوردن مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی (متناسب با برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی» طرح شود)</p>	<p>حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت</p>		
<p>- برخی مهارت‌های کنترل عصبانیت و ترس بی‌جا</p>	<p>تقوا و خودنگه‌داری</p>		
<p>- با ارزش بودن و محبوب خدا بودن خود و دیگر انسان‌ها</p>	<p>خوددوستی متعالی و توسعه حب ذات</p>		
<p>- احساس اعتماد به خود و توانمندی‌های خود</p>	<p>خودباوری</p>		
<p>- مفهوم اولیه خانواده و اعضای آن - روابط و نقش‌های اصلی در خانواده - مهم‌ترین وظایف اعضای خانواده (با توجه به تفاوت‌های جنسیتی آنها)</p>	<p>ماهیت و اهمیت خانواده</p>		
<p>- مهم‌ترین وظایف و کارهای اعضای خانواده (با توجه به تفاوت‌های جنسیتی آنها) - آداب رفتار با اعضای خانواده</p>	<p>آداب ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده</p>		
<p>- پسندیده بودن همراهی با والد همجنس و بازی و ارتباط با همسالان همجنس</p>	<p>هویت جنسیتی (در پرتو نقش‌ها و روابط خانوادگی)</p>		

زیست خانوادگی

مفاهیم اساسی

<p>- احترام به بزرگترها خصوصاً سالمندان خانواده</p> <p>- احترام به والدین و اطاعت از آنها</p> <p>- مهارت‌های انجام برخی کارهای داخل و خارج خانه (با توجه به تفاوت‌های جنسیتی) و کمک به والدین</p>	<p>مهارت‌های ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- مهربانی با اعضای خانواده و کمک به آنها</p>	<p>صیانت از حریم خانواده و حرمت اعضای آن</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- احترام به والدین و ابراز حس قدردانی از زحمات آنها</p>	<p>تکریم والدین</p>		
<p>- شناخت محرم و نامحرم و آداب و مهارت‌های ارتباط با نامحرم (متناسب با سن دانش آموز)</p> <p>- مفهوم دوستی و اهمیت و فواید آن، اصول دوست‌یابی</p> <p>- مفهوم کودک با ادب و ویژگی‌های او و رفتار مؤدبانه</p> <p>- مفهوم همسایه و همسایگی و فواید و ملاحظات آن</p>	<p>معاشرت و ارتباط سازنده با دیگران</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>- مفهوم گروه دوستان و وظایف اعضای گروه</p> <p>- فواید همفکری و همکاری با اعضای گروه</p> <p>- اهمیت برقراری رابطه خوب با گروه دوستان</p>	<p>تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی</p>		
<p>- مهارت‌ها و آداب معرفی خود به دیگران، سلام و احوال‌پرسی، ورود و خروج از/به خانه خود و دیگران</p> <p>- مهارت‌های بیان خواسته‌ها و احساسات</p> <p>- مهارت احترام گذاشتن به معلمان و بزرگترها و آداب آن</p> <p>- مهارت‌های دوست‌یابی، آرام کردن دوست عصبانی، تقویت دوستی‌های سالم، کمک به دوست در زمان ناراحتی و نیاز</p> <p>- مهارت کمک گرفتن از دیگران در زمان آسیب دیدن خود و یا دوستان</p> <p>- قاطعیت و جرئت‌ورزی و مهارت نه گفتن به درخواست‌های ناهنجار و نامعقول دیگران</p> <p>- مراقبت از اندام‌های بدن</p> <p>- آداب مهمانی رفتن و پذیرایی از مهمان</p> <p>- مهارت‌های اولیه در گوش دادن مؤثر به بزرگترها خصوصاً والدین و معلمان</p>	<p>مهارت‌های معاشرت و ارتباط اجتماعی سازنده</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	<p>زیست اجتماعی</p>
<p>- مشارکت فعال و هم‌افزا در بازی‌ها و فعالیت‌های گروهی</p>	<p>مهارت تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی</p>		
<p>- غمخواری و احساس تعهد نسبت به دوستان و اعضای خانواده</p>	<p>نوع دوستی انسانی و برادری اسلامی</p>		
<p>- توجه به منافع دیگران و دوری از اختلاف و دشمنی بین دوستان و آشنایان</p>	<p>همبستگی اجتماعی و وحدت کلمه</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>التزام به حیا در ارتباط با همسالان متناسب با سن خود</p>	<p>عفاف و خویشننداری</p>		

<p>- انواع رایانه و ابزارهای ارتباطی هوشمند و مهم‌ترین قطعات و کاربردهای آنها</p> <p>- مفاهیم ابتدایی کار با ویندوز</p> <p>- تعدادی از نرم‌افزارهای کاربردی و متناسب با سن ویندوز و اندروید</p>	<p>سواد فضای مجازی</p>		
<p>- مهم‌ترین آداب و اصول مدیریت حضور در فضای مجازی</p> <p>- هماهنگی و همراهی با والدین در استفاده از فضاهای مجازی</p> <p>- مهم‌ترین آسیب‌ها و خطرات فضای مجازی برای خردسالان</p>	<p>آداب و اخلاق مصرف محتواها و ارتباط در بستر فضای مجازی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>- مهارت‌های پایه استفاده ایمن از رایانه و ابزارهای ارتباطی هوشمند</p> <p>- مهارت‌های پایه کار با نرم‌افزارهای مورد نیاز آموزشی و ارتباطی</p>	<p>مهارت‌های فنی و فضای مجازی</p>		
<p>- مهارت‌های مدیریت مصرف به جا و به اندازه از ابزارهای ارتباطی و خدمات آنها (خصوصاً «خدمات آموزشی» و «سرگرمی و بازی»)</p> <p>- توانایی ارزیابی میزان درستی ادعاهای مطرح شده در تبلیغات</p> <p>- مهارت شناسایی و اجتناب از فضای ناسالم، غیرایمن و غیرمفید با راهنمایی و مشورت گرفتن از والدین</p> <p>- شناسایی با اخبار جعلی و اطلاعات نادرست با راهنمایی و مشورت گرفتن از والدین</p> <p>- درک ساختگی بودن پیام‌های رسانه‌ای</p>	<p>مواجهه فعال و نقاد با پیام‌های رسانه‌ای</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	<p>زیست رسانه‌ای</p>
<p>- حضور و استفاده از فضای مجازی با هماهنگی و اطلاع والدین و مربیان</p> <p>- حساسیت نسبت به حریم شخصی و تلاش برای مدیریت آن</p> <p>- ایجاد تعادل میان فعالیت‌های رسانه‌ای و غیررسانه‌ای خصوصاً در بخش تفریحات و فراغت</p>	<p>مهارت‌های حضور امن و بهینه</p>		
<p>- شناسایی رسانه‌های پیرامونی، و تفاوت‌های آن‌ها با یکدیگر متناسب با سن خود</p> <p>- نظام رده بندی سنی در رسانه‌ها و محتواهای مفید متناسب با سن خود</p>	<p>رسانه‌شناسی</p>		
<p>- مصرف محدود و مشروط متناسب با نیاز و شرایط خود</p>	<p>مواجهه آگاهانه و فعال</p>		
<p>- انتشار مسئولانه و با اجازه والدین و مربیان محتوای رسانه‌ای منطبق با قواعد اخلاقی- شرعی و قانونی</p>	<p>تقوای رسانه‌ای</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- درک مفهوم ابتدایی امنیت و اهمیت مصونیت در برابر دشمن</p> <p>- تأمین امنیت خانه، محله و شهر توسط پلیس و بسیج و تأمین امنیت کشور توسط ارتش و سپاه</p> <p>- برخی حوادث مرتبط با دفاع مقدس و خاطراتی از زندگی رزمندگان اسلام</p> <p>- وطن، کشور، پرچم، رزمنده، جانباز، شهید و دفاع از کشور</p> <p>- حمایت و دفاع از مردم (مظلوم و مسلمان) خصوصاً مردم فلسطین</p>	<p>ادبیات و فرهنگ دفاعی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>زیست دفاعی (آمادگی دفاعی)</p>
<p>- اهمیت و ضرورت مقاومت نظامی و جنگ در برابر دشمنان و ظالمان</p>	<p>دفاع نظامی و مقاومت</p>		

<p>- اهمیت کمک‌ها و پشتیبانی‌های کودکانه و روحیه بخش به ایثارگران و خانواده آنان</p> <p>- خطرات طبیعی</p> <p>- کمک و امداد رسانی به مردم و اهمیت آن</p> <p>- الگو دهی به کودکان در دفاع غیر عامل در رفتارهای ساده و ابتدایی</p>	<p>دفاع غیر نظامی، ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی</p>		
<p>- مشارکت در پیروزی انقلاب اسلامی ایران در مدرسه</p> <p>- مهارت در خواندن سرود ملی به صورت دسته جمعی</p> <p>- توانایی خواندن برخی سرودهای انقلابی</p> <p>- مهارت در نقاشی برخی نمادهای ملی و انقلابی همانند پرچم، نقشه ساده ایران، نمادهای شهید و شهادت</p>	<p>مهارت‌های فرهنگی و ادبیاتی دفاع</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- مهارت‌های اولیه پیشگیری و ایمنی شخصی در هنگام زلزله و سیل</p> <p>- مهارت‌های روحیه بخش به رزمندگان شامل:</p> <p>- نامه نویسی به یک رزمنده در حال دفاع از کشور و اسلام</p> <p>- ساخت کار دستی و هدیه به رزمندگان و خانواده آنان</p> <p>- جشن محبت و تقدیر از ایثارگران و خانواده آنان</p>	<p>دفاع غیر نظامی ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی</p>		
<p>- علاقه به کشور و دفاع از آن</p>	<p>جهاد و دفاع</p>		
<p>- حس احترام و قدردانی نسبت به شهدا، ایثارگران و خانواده آنها</p>	<p>ایثار و شهادت</p>		
<p>- احساس محبت نسبت به امام زمان <small>عَجَّلِ اللَّهُ تَعَالَى وَجْهَ الشَّرِيفِ</small></p>	<p>انتظار مهدوی فعال و سازنده</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- احساس همدردی با حمایت و دفاع از مردم مظلوم و مسلمان (مثل فلسطین و ...) و علاقه به کمک به آنها</p> <p>- احساس مسئولیت برای حضور در راهپیمایی و مراسم حمایت از مظلومین به همراه خانواده یا مربیان خود</p>	<p>حمایت از مظلوم و استکبارستیزی</p>		
<p>- نیازهای حیوانات و گیاهان و آداب رفتار صحیح با آنها</p>	<p>آداب و اخلاق زیست محیطی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>- آشنایی با موجودات جاندار محیط پیرامونی</p> <p>- زنده بودن، جاندار بودن و احساس داشتن گیاهان و حیوانات</p>	<p>بهره مندی مسئولانه از طبیعت و سایر جانداران</p>		
<p>- مهارت‌های مراقبت از گل‌ها و گیاهان خانه و مدرسه</p> <p>- حمایت از حیوانات محیط زندگی اطراف خود از خطرات و مشکلات</p> <p>- مهارت‌های حفظ پاکیزگی و بهداشت آب و خاک در محیط زندگی و گردشگاه‌ها</p>	<p>مهارت‌های مراقبت و بهره‌مندی از طبیعت</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	<p>مراقبت از محیط زیست</p>
<p>- احساس علاقه نسبت به مراقبت و حمایت از موجودات زنده</p> <p>- احساس مسئولیت نسبت به حفظ پاکیزگی محیط زیست</p>	<p>تکریم طبیعت</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	

<p>- رزاقیت و برکت الهی - مهم ترین نعمت‌های اعطا شده به فرد و خانواده اش - اسراف و صرفه‌جویی و مصادیق آن در زندگی روزمره</p>	<p>آداب و اخلاق معیشت</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>زیست اقتصادی</p>
<p>- مفاهیم پایه اقتصادی (مالیات، بدهی، دستمزد و درآمد، مشاغل مختلف، سرمایه‌گذاری و ...) - اهمیت پس انداز و صرفه‌جویی - شناخت انواع روش‌های پرداخت و خرید و چگونگی آن‌ها - مفهوم قرض دادن و گرفتن و شرایط استفاده از آن - شناخت ماهیت تبلیغات بازرگانی برای ترغیب به خرید محصولات، متناسب با سن - انواع منافع و هزینه‌ها در زندگی شخصی و خانوادگی - رقابت، همکاری، نوع‌دوستی و ایثار و مصادیق آنها در زندگی خود</p>	<p>شیوه‌های تدبیر و سواد مالی</p>		
<p>- نعمت‌هایی که به او و خانواده اش داده شده را بتواند نام ببرد و اهمیت آن‌ها را توضیح دهد. - مهارت‌های ابتدایی استفاده بهینه (دوری از اسراف) و صرفه‌جویی در زندگی روزمره خود</p>	<p>مهارت‌های اخلاق اقتصادی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- مهارت خرید کردن وسایل ساده شخصی و منزل - مهارت استفاده از کارت‌های بانکی و پرداخت اعتباری - مهارت صرفه‌جویی در منابع منزل و پس انداز اولیه - توانمند برای دسته‌بندی انواع هزینه‌های شخصی خود و تمرین پس انداز - تمرین هزینه - فایده کردن در هزینه‌های شخصی و توان بیان آن</p>	<p>مهارت‌های تدبیر و سواد مالی</p>		
<p>- احساس رضایت نسبت به داشته‌ها و برخورداری‌های مادی خود و خانواده‌اش</p>	<p>قناعت</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- شکرگذاری نسبت به نعمت‌های الهی</p>	<p>شکرگزاری</p>		

جدول دوره دوم ابتدایی

استاندارد محتوا	ارکان محتوا	ایده‌های کلیدی (قلمروها)	
<ul style="list-style-type: none"> - نقش خلقیاتی همانند مهربانی، شجاعت، احترام و صبر در بهبود زندگی فردی و اجتماعی 	<ul style="list-style-type: none"> هویت انسان و هدف زندگی 	زیست فردی	
<ul style="list-style-type: none"> - احساسات و عواطف مختلف انسان - نیازها و تمایل‌های مختلف انسان و اهمیت تعادل و عقلانیت در توجه به آن‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> ابعاد و روش‌های خودشناسی و خودیابی 		
<ul style="list-style-type: none"> - قانون و مقررات و دلایل لزوم پیروی از آنها - رفتارهای خطرناک در خانه و مدرسه - روش‌های مدیریت عصبانیت و پرخاشگری - راه‌های شاد کردن خود - فواید تمرین، تلاش و تحمل سختی‌ها - شیوه‌های تقویت اعتماد به نفس و مقابله با کم‌رویی - آشنایی ابتدایی با اقتضانات و تغییرات جسمی و روحی دوران بلوغ (دختران) - تفریحات، سرگرمی‌ها و بازی‌های سالم مناسب سن 	<ul style="list-style-type: none"> خویش‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان 		
<ul style="list-style-type: none"> - تعدادی از معیارها برای تصمیم‌گیری: توجه به هدف‌ها (نیازها و خواسته‌ها)؛ - در نظر داشتن توانایی‌ها و علایق خود و دیگر افراد درگیر؛ در نظر داشتن پیامدها برای خود و دیگران - فواید همفکری و استفاده از تجربه دیگران در تصمیم‌گیری 	<ul style="list-style-type: none"> تدبیر و تصمیم‌گیری حکیمانه 		
<ul style="list-style-type: none"> - روش‌های یادگیری مفاهیم و نکات مهم 	<ul style="list-style-type: none"> شیوه‌های یادگیری و موانع پیشرفت تحصیلی 		
<ul style="list-style-type: none"> - آداب رسیدگی به سلامت بدن و تغذیه و خوابیدن (متناسب با برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی») 	<ul style="list-style-type: none"> آداب و شیوه‌های حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت 		
<ul style="list-style-type: none"> - تعریف و توصیف احساسات و عواطف خود - توصیف نیازها و تمایل‌های مختلف خود 	<ul style="list-style-type: none"> مهارت‌های خودآگاهی 		مهارت‌های اساسی

<p>- نظم و انضباط در چیدن وسایل شخصی در خانه، انجام تکالیف و رفتن به مدرسه - پیروی از مقررات خانه و مدرسه - رعایت آراستگی و بهداشت فردی - احترام به خود و دیگران، مراقبت از خود و دیگران، مسئولیت‌پذیری در برابر خود و دیگران - توانمند در شناخت و توصیف علایق و آرزوهای خود به صورت شفاف و منطقی - توانایی پذیرش محدودیت‌ها و تشخیص ویژگی‌های فردی خود - توانایی پرهیز از گفتن سخنان زشت و دعوا با همکلاسی‌ها - توانایی کنار آمدن با هیجانات منفی خصوصاً خشم، ترس و نفرت - نه گفتن به خواسته‌های نادرست دیگران - مهارت کمک گرفتن از دیگران در مواقع خطرناک و مراجعه به مربیان، والدین و پلیس</p>	<p>خویش‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>		زیست خانوادگی
<p>- تشخیص یک مسئله در مدرسه، برنامه‌ریزی برای حل مسئله، اجرای برنامه و ارزیابی نتایج آن - توانایی تشخیص آثار و پیامدهای کوتاه‌مدت و بلندمدت یک اقدام، پدیده یا رخداد - توانایی اولویت‌گذاری میان گزینه‌های مختلف اقدام بر اساس معیارهایی مانند نیاز، خواسته، علاقه، توانایی، فوریت و پیامدها - توانایی بازنگری در مسیر حل مسئله یا اتخاذ تصمیم و اصلاح آن</p>	<p>حل مسئله و تصمیم‌گیری</p>		
<p>- تمرکز در کتابخوانی و تشخیص نکات مهم - توانایی خلاصه‌نویسی و گزارش نویسی ساده</p>	<p>مهارت‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی</p>		
<p>- تلاش برای حفظ سلامتی خود و آشنایانش (متناسب با برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی»)</p>	<p>حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت</p>		
<p>- علاقه به نظم‌پذیری و رعایت قوانین و مقررات</p>	<p>تقوا و خودنگه‌داری</p>		
<p>ضمن دوست داشتن خود به صورت منطقی سعی در دوست داشتن دیگران دارد.</p>	<p>خوددوستی متعالی و توسعه حب ذات</p>		
<p>- داشتن خودپنداره مثبت در مواجهه با مشکلات تحصیلی</p>	<p>خودباوری</p>		
<p>- برخورداری از انگیزه و آمادگی برای تلاش در مسیر اهداف شخصی</p>	<p>تلاش‌گری برای سعادت خویش</p>		
<p>- چگونگی شکل‌گیری خانواده - انواع خانواده (هسته‌ای و گسترده) - کارکردهای خانواده</p>	<p>ماهیت و اهمیت خانواده</p>		
<p>- روابط پدر و مادر با فرزندان - روابط میان فرزندان</p>	<p>آداب ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده</p>		

- مهم‌ترین وظایف اعضا در درون خانواده با توجه به تفاوت‌های جنسیتی آنها	هویت جنسیتی (در پرتو نقش‌ها و روابط خانوادگی)		
- فهرست کردن وظایف والدین و اقداماتی که برای فرزندان انجام می‌دهند - مهارت‌های انجام برخی کارهای داخل و خارج خانه (با توجه به تفاوت‌های جنسیتی) و کمک به والدین - مهارت‌های تعامل مثبت با خواهر و برادر	مهارت‌های ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده	مهارت‌های اساسی	
- احساس تعلق و وابستگی به خانواده و ارحام خود	صیانت از حریم خانواده و حرمت اعضای آن	ارزش‌های اساسی	
- احساس افتخار نسبت به پدر و مادر	تکریم والدین		
- برقراری ارتباط مؤثر با دیگران و روش‌ها و آداب آن - درک اهمیت داشتن دوست و آسیب‌های دوستان نامناسب - علت‌ها و دلایل اختلاف دوستان با یکدیگر - مفهوم قاطعیت، جرأت‌ورزی و شجاعت	معاشرت و ارتباط سازنده با دیگران	مفاهیم اساسی	
- مفهوم کار گروهی و ویژگی‌های آن	تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی		
- مهارت حفظ دوست صالح - مهارت خوب صحبت کردن و احترام به دوست - مهارت ارتباط و برخورد سازنده با افراد بزرگسال - مهارت خوب گوش دادن به سخن دیگران - مهارت‌های پیشگیری از بروز اختلافات با دوستان - مهارت‌های کمک به دوست در زمان ناراحتی - مهارت مقابله با افراد و گروه‌های زورگو در مدرسه (کمک گرفتن از سایر دوستان، طرح مشکل با معلم و یا خانواده، ...) - مهارت همدلی و همدردی با دوستان - مهارت غلبه بر کمرویی و بیان دیدگاه خود بدون خجالت و ترس - تمرین گفتگو در جمع - مشارکت در مراسم مدرسه - همکاری در کارهای کلاسی - مهارت قاطعیت و جرأت‌ورزی در مقابل خواسته‌های نا به جای دیگران	مهارت‌های معاشرت و ارتباط اجتماعی سازنده	مهارت‌های اساسی	زیست اجتماعی
- تمرین کار گروهی (انتخاب سرگروه، انتخاب موضوع کاری مشترک، برنامه‌ریزی و تقسیم کار، حل مشکل)	مهارت تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی		
- احساس علاقه نسبت به دوستان، خانواده و جامعه خود و حس نزدیکی و برادری نسبت به آنان	نوع دوستی انسانی و برادری اسلامی	ارزش‌های اساسی	
- حس دوستی و محبت به تمام هموطنان	همبستگی اجتماعی و وحدت کلمه		
- علاقمندی نسبت به رفتار عقیفانه	عفاف و خویشتنداری		

<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با تعدادی از نرم‌افزارهای کاربردی و متناسب با سن (ویندوز و اندروید) - آشنایی با مهم‌ترین مفاهیم امنیت کاربری سخت - آشنایی با اینترنت و مهم‌ترین مفاهیم و خدمات آن 	<p>سواد فضای مجازی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p> <p>زیست رسانه‌ای</p> <p>مهارت‌های اساسی</p> <p>ارزش‌های اساسی</p>
<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با بخشی از آداب اخلاقی و فرهنگی حضور و ارتباط با دیگران در فضای مجازی متناسب با سن خود - قواعد و ابعاد اولیه رژیم مصرف رسانه ای - ویژگی‌های محصولات رسانه‌ای مفید و متناسب با نیازهای خود و برخی مصادیق آن 	<p>آداب و اخلاق مصرف محتواها و ارتباط در بستر فضای مجازی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - شناسایی رسانه‌های پیرامونی، سطوح و ویژگی‌های آن‌ها متناسب با سن خود - نظام رده بندی سنی در رسانه‌ها و محتواهای مفید متناسب با سن خود - شناخت ابتدایی از کارکردهای رسانه ای (آموزش، سرگرمی، تبلیغات، اطلاع رسانی و...) - آشنایی با شیوه‌های پیام‌رسانی در رسانه‌های مختلف - آشنایی با تعدادی از فنون اقناع در تبلیغات رسانه‌ای - آشنایی با مفاهیم پایه‌ای سواد بازی‌های رایانه‌ای 	<p>رسانه‌شناسی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - مهارت‌های استفاده ایمن از خدمات و نرم‌افزارهای متناسب با سن و نیازهای دانش‌آموز (با تمرکز بر «خدمات کمک آموزشی»، «جستجو» و نرم‌افزارهای واژه‌پرداز (word)، ارائه محتوا (power point) و صفحه گسترده (Excel)) 	<p>مهارت‌های فنی و فضای مجازی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - مهارت‌های مدیریت مصرف به‌جا و به‌اندازه از ابزارهای ارتباطی و خدمات آنها - مهارت‌های ارزیابی انتقادی محتوای تبلیغات رسانه‌ای - درک اولیه از تاثیرات موسیقی، رنگ و نمادهای بصری در انتقال پیام به مخاطب 	<p>مواجهه فعال و نقاد با پیام‌های رسانه‌ای</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - توجه به آسیب‌های ارتباطات مجازی و رعایت احتیاط در برقراری ارتباط با افراد ناشناس و در جریان قرار دادن والدین در ارتباطات جدید 	<p>مهارت‌های حضور امن و بهینه</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - برقراری ارتباط عاقلانه در فضای مجازی - مهارت‌های اولیه در رعایت آداب معاشرت در فضای مجازی خصوصاً در ارتباط با نامحرمان (خصوصاً دختران) 	<p>مهارت ارتباط رسانه‌ای مسئولانه</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - تمایل به تحلیل انتقادی محتواهای رسانه‌ای 	<p>مواجهه آگاهانه و فعال</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - حس احتیاط و هشیاری در استفاده از رسانه‌های ارتباطی (خصوصاً مجازی) 	<p>تقوای رسانه‌ای</p>	

<p>- شهدای نوجوان و بسیجی</p> <p>- مفاهیم شهادت، بسیج، پاسدار، نیروهای انتظامی و نظامی، تهاجم دشمن، دفاع از سرزمین، دفاع از آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی</p> <p>- خصوصیات رزمندگان اسلام (ساده‌زیستی، خوش اخلاقی و شوخ طبعی، دینداری، اطاعت از امام، علاقه به دفاع از اسلام و کشور، از خود گذشتگی و شهادت طلبی در راه خدا، صبر، شجاعت و مقاومت)</p> <p>- بسیج دانش‌آموزی</p> <p>- وحدت ملت ایران و عوامل آن</p> <p>- ابزارها و شیوه‌های مورد استفاده دشمن در جنگ علیه کشور</p>	ادبیات و فرهنگ دفاعی	مفاهیم اساسی	زیست دفاعی (آمادگی دفاعی)
<p>- آشنایی ابتدایی با کمک‌های اولیه مبتلا به خود در محیط خانه و کلاس</p> <p>- اهمیت کمک‌ها و پشتیبانی‌های روحیه بخش به ایثارگران و خانواده آنان</p> <p>- حوادث طبیعی و غیرطبیعی، تفاوت‌های آنها و مهم‌ترین نمونه‌ها</p>	دفاع غیر نظامی، ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی		
<p>- اجرای گروهی سرود ملی و سرودهای انقلابی و ارزشی</p> <p>- تهیه روزنامه دیواری درباره شهدای نوجوان و سرداران دفاع مقدس</p>	مهارت‌های فرهنگی و ادبیاتی دفاع		
<p>- اهمیت کمک‌ها و پشتیبانی‌های روحیه بخش به ایثارگران و خانواده آنان</p> <p>- همراهی فعال در دفاع غیر عامل</p> <p>- توانمندی در کمک‌های اولیه در برخی از آسیب‌های شایع (خون‌دماغ، بریدگی، سوختگی و ...)</p> <p>- قادر به انجام برخی اقدامات مبتدی در ناکام کردن دشمن</p> <p>- نامه‌نویسی گروهی به مدافعین کشور و اسلام</p> <p>- ساخت کار دستی‌های گروهی و هدیه به رزمندگان و مجاهدان و خانواده آنان</p> <p>- شرکت فعال در برگزاری جشن محبت و تقدیر از ایثارگران و خانواده آنان</p>	دفاع غیرنظامی ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی	مهارت‌های اساسی	
<p>- علاقه به شرکت در مراسم و مناسبت‌های انقلابی</p> <p>- دغدغه‌مندی در دفاع از ارزش‌های اسلامی و انقلابی در جمع دوستان و همسالان</p>	جهاد و دفاع		
<p>- علاقه به برقراری ارتباط عاطفی با شهدای نوجوان و انتخاب دوست شهید</p>	ایثار و شهادت	ارزش‌های اساسی	
<p>- اشتیاق به مشارکت در برپایی مراسم و برنامه‌های مرتبط با امام زمان <small>عجل الله تعالی فرجه الکریم</small></p>	انتظار مهدوی فعال و سازنده		
<p>- احساس همدردی با مردم محروم کشور و مستضعفان جهان</p>	حمایت از مظلوم و استکبارستیزی		

<p>- حقوق حیوانات و گیاهان و آداب رعایت آنها</p>	<p>آداب و اخلاق زیست محیطی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>مراقبت از محیط زیست</p>
<p>- آلودگی هوا، آب و خاک و مهم‌ترین عوامل آن - راه‌های پیشگیری و مقابله با آلودگی هوا، آب و خاک - عواقب به هم خوردن زنجیره غذایی جانداران</p>	<p>بهره‌مندی مسئولانه از طبیعت و سایر جانداران</p>		
<p>- مهارت‌های پیشگیری و مقابله با آلودگی هوا، آب و خاک در روستا / شهر خود - مهارت‌های مراقبت از خود در مقابل خطرات احتمالی سایر جانداران</p>	<p>مهارت‌های مراقبت و بهره‌مندی از طبیعت</p>		
<p>- علاقمندی به ترغیب دیگران به حفاظت از محیط زیست</p>	<p>تکریم طبیعت</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	<p>زیست اقتصادی</p>
<p>- فضایل و رذایل اخلاق اقتصادی، مصادیق پرکاربرد آن و آثار آن در زندگی فردی و اجتماعی (فضایلی همانند شکر، قناعت، انصاف، احسان، ایثار و ... و رذایلی همانند بخل، حرص، طمع، اسراف، تئذیر و ...) - صدقه و انفاق و آثار آن در زندگی فردی و اجتماعی</p>	<p>آداب و اخلاق معیشت</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>- مفاهیم عمومی اقتصادی و مفاهیم پایه‌ای مالی شخصی (تورم، سود، بیمه، اجاره و ...) - نهاده‌ها و عناصر تولید (منابع طبیعی خدادادی، سرمایه‌های انسانی و اجتماعی، سرمایه‌های فیزیکی و مالی) و اهمیت آن‌ها - شیوه‌های ابتدایی پس انداز و روش‌های صرفه‌جویی - عادات و رفتارهای مصرفی موجب اسراف - ترجیح و تفاوت شیوه‌های مختلف پرداخت - شناخت گزینه‌های شغلی و حرفه‌ای مختلف برای خود</p>	<p>شیوه‌های تدبیر و سواد مالی</p>		
<p>- مهارت‌ها و شیوه‌های قناعت، انصاف، احسان و ایثار - مهارت‌ها و شیوه‌های مقابله با بخل، حرص و طمع</p>	<p>مهارت‌های اخلاق اقتصادی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- اجرای شیوه‌های پس‌انداز و صرفه‌جویی در زندگی شخصی و محیط خانه - توانمندی در یک انتخاب مالی و معامله ساده - مهارت مسئولیت‌پذیری مالی در مصرف و هزینه</p>	<p>مهارت‌های تدبیر و سواد مالی</p>		
<p>- علاقمندی نسبت به پیشرفت اقتصاد خانواده، شهر و کشور خود - علاقمندی نسبت به تلاش و تولید و استفاده از دسترنج خود از مسیر حلال</p>	<p>کسب و معاش حلال قناعت شکرگزاری خلاقیت و نوآوری عدالت اقتصادی تلاش مستمر</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	

جدول دوره اول متوسطه

ایده‌های کلیدی (قلمروها)	ارکان محتوا	استاندارد محتوا
زیست فردی	هویت انسان و معنای زندگی	- تعریف هویت فردی - موفقیت و خوشبختی فردی و اجتماعی، ابعاد و عوامل آن و نمونه‌های افراد موفق
	ابعاد و روش‌های خودشناسی و خودیابی	- باورها و شناخت‌ها، خلیقات، انتخاب‌ها، رفتارها، روابط و کوشش‌های انسان و نقش آنها در شکل‌گیری شخصیت و موفقیت و خوشبختی فرد - استعدادها و توانایی‌های خود و شیوه‌های اولویت‌گذاری میان آنها و پرورش آنها
	مفاهیم اساسی	- آداب آراستگی و زیبایی متناسب با فرهنگ اسلامی - ایرانی - انواع هیجانانگیز و احساسات و آثار مطلوب و منفی آنها (خشم، ترس‌های کاذب، تهور، تنفر بی‌جا، ...) - تفاوت آرزوهای هدفمند و خیال‌پردازی - انواع رفتارهای پرخطر (مناسب دوره نوجوانی) - عزم و اراده و مهم‌ترین شیوه‌های تقویت آن - اهمیت صبر و تحمل در کارها، ضرورت کنار آمدن با شکست و درس گرفتن از شکست - خویش‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان - تغییرات جسمی و روانی (عاطفی - رفتاری) دوران بلوغ و شیوه‌های مدیریت آن (خاص پسران و مطالب مشترک) - مفاهیم خویش‌دانی (مراقبه)، احساس حضور در محضر خدا، محاسبه و شیوه‌های آن - شیوه‌های مطلوب مدیریت اوقات فراغت - مفهوم عزت نفس، خودپنداره مثبت و اعتماد به نفس موحدانه - آگاه از خطرات مصرف انواع مواد مخدر و سیگار از نظر جسمی - روانی خانوادگی و اجتماعی
	تدبیر و تصمیم‌گیری حکیمانه	- تعدادی از معیارهای تصمیم‌گیری: در نظر داشتن تکلیف‌ها و مسئولیت‌ها، در نظر داشتن اصول و ارزش‌ها، در نظر داشتن پیامدهای بلندمدت - ملاک‌ها و شیوه‌های انتخاب مشاور شایسته
	شیوه‌های یادگیری و موانع پیشرفت تحصیلی	- اصول و شیوه‌های مدیریت و برنامه‌ریزی برای تحصیل خود - اصول و شیوه‌های مطالعه مؤثر - شیوه‌های تمرکز و دوری از حواس‌پرتی و تقویت حافظه - امتحان و مقابله با اضطراب آن

<p>- آداب و قواعد حفظ و ارتقای سلامت جسمی در زندگی شخصی و روزمره مانند تغذیه و خواب مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی (تذکر: به تفصیل در برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی» طرح شده است)</p>	<p>آداب و شیوه‌های حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت</p>		
<p>- مهارت در توصیف خود و تشخیص شباهت‌ها و تفاوت‌های خود با همکلاسی‌ها - مهارت شناسایی استعداد‌های خود و تحلیل وضعیت خود نسبت به هریک از آنها - توانایی تشخیص نقاط قوت و ضعفِ حُلُقِی، گرایش‌ی، رفتاری و ارتباطی خود</p>	<p>مهارت‌های خودآگاهی</p>		
<p>- دوری از لباس شهرت و رعایت آداب آراستگی و زیبایی متناسب با فرهنگ اسلامی - ایرانی - مهارت در تهیه یک وعده غذا - مهارت در شستشوی لباس شخصی، واکس زدن کفش و اتو زدن لباس - مهارت کنترل هیجانات منفی مانند پرخاشگری، عصبانیت، استرس، اضطراب، ترس و افسردگی - مهارت تقویت عزت نفس و اعتماد به نفس موحدانه - مهارت تاب‌آوری در شرایط سخت - مهارت نه گفتن به مواد مخدر و خواسته‌های بی‌جا - مهارت مقابله با فشار همسالان در تصمیمات شخصی و دوری از رفتارهای اشتباه - مهارت‌های شاد زیستن و مثبت‌اندیشی و دوری از نومییدی و عبور از غصه‌ها - مهارت تحمل شکست در موقعیت‌های دشوار - مهارت برنامه‌ریزی برای انجام برنامه‌ها و فعالیت‌های شخصی - مهارت‌های مراقبه و محاسبه و شیوه‌های خودارزیابی - مهارت‌های مواجهه با تحولات جسمی و روحی دوران بلوغ و حفظ خود از آسیب‌های جنسی - مهارت‌های مدیریت اوقات فراغت و تفریحات سالم و سازنده - مهارت‌های مدیریت زمان و اجتناب از اتلاف وقت - مهارت مدیریت ذهن و مقابله با فشارهای روانی، افکار منفی و مخرب ساده</p>	<p>خویشتن‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- توانایی شناسایی مسائل شخصی و خانوادگی و تحلیل ابعاد مختلف آنها - مهارت همدلی و هم‌فکری با دیگران برای فهم و حل مسائل آنها - مهارت‌های مشورت‌پذیری و مشورت‌گیری و انتخاب صحیح مشاور - توانایی اولویت‌گذاری میان گزینه‌های مختلف اقدام - توانایی بازنگری در مسیر حل مسئله یا اتخاذ تصمیم و همفکری با دیگران برای اصلاح آن</p>	<p>حل مسئله و تصمیم‌گیری</p>		
<p>- هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی درسی به تناسب سن و رشته خود - مهارت‌های تمرکز و دوری از حواس‌پرتی - مهارت‌های تقویت حافظه - مهارت‌های امتحان و مقابله با اضطراب آن</p>	<p>مهارت‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی</p>		
<p>- مهارت‌های حفظ و ارتقای سلامت جسمی در زندگی شخصی و روزمره بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی (به تناسب برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی»)</p>	<p>حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت</p>		

<p>- اهمیت تشکیلات و کار گروهی و تشکیلاتی - وظایف اعضای گروه در فعالیت‌های جمعی - اخلاق و آداب کار گروهی - موانع کار جمعی</p>	<p>تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی</p>	
<p>- خیرخواهی و مسئولیت‌پذیری نسبت به دوستان و آشنایان در رشد مادی و معنوی آنان - مهارت‌های پیشگیری و حل تعارضات و مشاجرات از طریق همدلی و هم‌دردی، مدارا و تغافل - مهارت برقراری ارتباط صحیح و مؤثر با عموم مردم (از طریق مهارت گفتگو، ادب در گفتگو، رعایت زبان بدن مناسب، آداب ارتباط کلامی) - احترام به خواسته‌ها و سلیقه مشروع و معقول دیگران - آداب مهمانی - مهارت‌های دوست‌یابی، و آزمون دوستان و حفظ دوستان واجد شرایط - مهارت گفتگوی مؤثر و مؤدبانه با افراد بزرگسال و تکریم سالمندان - تمرین سخن گفتن در برابر همکلاسی‌ها - مشارکت فعال و مؤثر در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی محلی، شهری/روستایی و استانی - توانایی مدیریت و برگزاری مراسم و مهمانی‌های ساده - مهارت‌های ارتباط عقیفانه با نامحرم (غیرتورزی، رعایت زبان بدن، پوشش، حریم عقیفانه در ارتباطات کلامی و نوشتاری و ...) - مهارت‌های مواجهه با هیجان‌های ناسالم دیگران</p>	<p>مهارت‌های معاشرت و ارتباط اجتماعی سازنده</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>
<p>مهارت‌های تصمیم‌گیری جمعی تشخیص موضوعات با قابلیت همکاری گروهی پذیرش مسئولیت در کارهای گروهی مهارت انتخاب رهبر برای کار گروهی و تقسیم کار رعایت اخلاق و آداب کار جمعی همکاری و تعاون و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همکاران (گوش دادن مؤثر، مهارت‌های کلامی و بیان مطلب و ..) تلاش برای رسیدن به هدف</p>	<p>مهارت تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی</p>	
<p>- غمخواری نسبت به وضعیت دیگر مسلمانان جهان و احساس علاقه و همبستگی با آنها - احساس علاقه نسبت به دوستان، خانواده و جامعه خود و حس نزدیکی و برادری نسبت به سایر مسلمانان</p>	<p>نوع‌دوستی انسانی و برادری اسلامی</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>
<p>- احساس محبت و قدرشناسی نسبت به تمام اقوام ایرانی و تلاش‌های آنها برای اعتلای کشور</p>	<p>همبستگی اجتماعی و وحدت کلمه</p>	
<p>- احساس شخصیت و بزرگی با رعایت احکام و آداب ارتباط عقیفانه</p>	<p>عفاف و خویشتنداری</p>	

<p>- آشنایی با سیستم عامل و انواع آن</p> <p>- آشنایی با مفهوم رسانه اجتماعی و مهم‌ترین نمونه‌های آن و کاربردها، مزایا و معایب هر کدام</p> <p>- آشنایی با مهم‌ترین مفاهیم امنیت کاربری نرم</p> <p>- آشنایی با مهم‌ترین مفاهیم، ویژگی‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای زندگی ابری</p>	سواد فضای مجازی	مفاهیم اساسی	زیست رسانه‌ای
<p>- آشنایی با بخشی از احکام، آداب اخلاقی و فرهنگی حضور و ارتباط با دیگران در فضای مجازی</p> <p>- ویژگی‌های محصولات رسانه ای مفید و متناسب با نیازهای خود و برخی مصادیق آن</p>	آداب و اخلاق مصرف محتواها و ارتباط در بستر فضای مجازی		
<p>- شناسایی انواع رسانه‌ها، سطوح و ویژگی‌های آنها</p> <p>- نظام رده بندی سنی در رسانه‌ها و محتواهای مفید متناسب با سن خود</p> <p>- کارکردهای رسانه ای (آموزش، سرگرمی، تجارت، تبلیغات، اطلاع رسانی و...)</p> <p>- آشنایی با برخی از مهم‌ترین جریان‌های رسانه‌ای (با تمرکز بر صنعت سرگرمی، صنعت بازی، سلبریتی گرایی)</p> <p>- شیوه‌های تأثیرگذاری و پیام‌رسانی رسانه‌های مختلف</p> <p>- آشنایی با فنون اقناع خبری</p>	رسانه شناسی		
<p>- مهارت‌های پایه عیب‌یابی سیستم‌های رایانه و گوشی هوشمند</p> <p>- مهارت‌های جستجوی تخصصی در اینترنت</p> <p>- توانایی در حفظ حریم خصوصی و جلوگیری از سرقت اطلاعات، مزاحمت اخلاقی</p>	مهارت‌های فنی فضای مجازی		
<p>- مهارت‌های مدیریت مصرف به جا و به اندازه از ابزارهای ارتباطی و خدمات آن‌ها</p> <p>- مهارت‌های تفکر و ارزیابی انتقادی محتوای اطلاعات و اخبار رسانه‌ای</p> <p>- مهارت‌های سواد بصری</p>	مواجهه فعال و نقاد با پیام‌های رسانه‌ای		
<p>- استفاده سلامت محور</p> <p>- مدیریت امنیت شخصی سایبری</p> <p>- مدیریت حریم شخصی</p> <p>- مدیریت ردپای دیجیتال</p> <p>- استفاده متوازن و متعادل از انواع رسانه‌های سنتی و جدید</p> <p>- ایجاد تعادل میان فراغت رسانه‌ای و غیررسانه‌ای</p>	مهارت‌های حضور امن و بهینه	مهارت‌های اساسی	
<p>- درک متقابل و همدلی با کاربران دیگر</p> <p>- برقراری ارتباط مؤثر و عاقلانه در فضای مجازی</p> <p>- مهارت رعایت آداب معاشرت در فضای مجازی خصوصاً در ارتباط با نامحرمان</p>	مهارت ارتباط رسانه‌ای مسئولانه		
<p>- علاقه به ابراز و به اشتراک‌گذاری تحلیل‌های انتقادی از محتواهای رسانه‌ای</p>	مواجهه آگاهانه و فعال		
<p>- حس خویشتن‌داری در مصرف و انتشار محتواهای رسانه‌ای نامناسب برای رشد روحی و معنوی</p> <p>- علاقه نسبت به رعایت قواعد، آداب و هنجارهای اخلاقی، شرعی و قانونی در ارتباط با رسانه‌ها (به‌ویژه فضای مجازی)</p>	تقوای رسانه‌ای	ارزش‌های اساسی	

<ul style="list-style-type: none"> - تفاوت امنیت و تهدید - تفاوت تهاجم با دفاع، دفاع مقدس و اهمیت آن - پدافند غیرعامل و اصول آن - انسجام ملی و بسیج امت اسلامی - صفات یک رزمنده (ایمان، شجاعت، صبر و مقاومت) - حماسه‌های دوران دفاع مقدس - آشنایی با تعدادی از مهم‌ترین فرماندهان و شخصیت‌های برجسته دفاع مقدس - نوجوانان رزمنده و شهدای نوجوان و تعدادی از مهم‌ترین شخصیت‌های آنها - نقش زنان و دختران در دفاع مقدس 	<p>ادبیات و فرهنگ دفاعی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - نیروهای بسیج و اهمیت آن - تشکیلات بسیج و وظایف آن - نیروهای مسلح و و سپاه پاسداران: نقش و اهمیت آنها - نظام جمع - معرفی عمومی انواع جنگ افزارها 	<p>دفاع نظامی و مقاومت</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - مفهوم پدافند غیرعامل و اصول آن - مفاهیم «قدرت نرم»، «دفاع نرم» و «جنگ نرم» - انواع جنگ نرم و شیوه‌های مقابله با آن - اصول ایمنی در مواجهه با حوادث غیرمترقبه - امداد و نجات در حوادث غیرمترقبه 	<p>دفاع غیر نظامی، ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی</p>		<p>زیست دفاعی (آمادگی دفاعی)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - توانایی تحلیل دفاع مقدس و چرایی رخ دادن آن و پیامدهای آن - توانایی معرفی مهم‌ترین فرماندهان و شخصیت‌های دفاع مقدس - برپایی نمایشگاه دفاع مقدس و انقلاب اسلامی 	<p>مهارت‌های فرهنگی و ادبیاتی دفاع</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - مهارت‌های پایه دفاع شخصی - توانایی تشخیص جنگ‌افزارها و معرفی کاربرد آنها و کار با برخی از آنها - مهارت همراهی با نیروی بسیج عمومی - توانایی تشخیص انواع نیروهای مسلح 	<p>مهارت‌های دفاع نظامی و مقاومت</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - برخی مهارت‌های پدافند غیرعامل (حوزه‌های سایبری، زیستی، اقتصادی، عمومی و ...) - مهارت‌های کمک‌رسانی و همیاری در حوادث غیرطبیعی همانند زلزله و سیل - مهارت امداد و نجات (مهارت‌های اولیه مواجهه با مصدوم، روش انجام پانسمان، مهارت‌های بانداژ، مهارت آتل بندی) 	<p>دفاع غیر نظامی ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - روحیه مسئولیت‌پذیری و غیرتمندی نسبت به امنیت و اقتدار ملی به جهت دفاع از اسلام و تمامیت ارضی کشور 	<p>جهاد و دفاع</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - روحیه از خود گذشتگی و فداکاری در موقعیت‌های مختلف زندگی - احساس مادیون بودن نسبت به شهدا و ایثارگران 	<p>ایثار و شهادت</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - محبت و دغدغه‌مندی به زمینه‌سازی برای ظهور امام زمان <small>عجل الله تعالی فرجه</small> و مشارکت در برپایی مراسم و برنامه‌های مرتبط با امام زمان <small>عجل الله تعالی فرجه</small> 	<p>انتظار مهدوی فعال و سازنده</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - احساس همبستگی و همدردی با مظلومان جهان (اعم از مسلمانان و غیرمسلمانان) - احساس عدم اعتماد نسبت به جبهه استکبار 	<p>حمایت از مظلوم و استکبارستیزی</p>		

<p>– احکام و آداب رفتار با زمین، آب، باران و استفاده از اماکن عمومی از نگاه اسلامی</p>	<p>آداب و اخلاق زیست محیطی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>مراقبت از محیط زیست</p>
<p>– سرمایه‌های طبیعی و زیست محیطی کشور (منابع آبی، زمین‌های حاصلخیز، جنگل‌ها و مراتع، معادن، منابع نفت و گاز و ...) و اهمیت آنها</p> <p>– آلودگی صوتی و عوامل آن</p>	<p>بهره‌مندی مسئولانه از طبیعت و سایر جانداران</p>		
<p>– توانایی مدیریت در استفاده بهینه از نعمت‌های خدادادی طبیعی (از جمله انواع انرژی) در سطح شخصی و خانوادگی</p> <p>– مشارکت در فعالیت‌های حمایت و حفاظت از محیط زیست در منطقه و شهر/روستای خود</p>	<p>مهارت‌های مراقبت و بهره‌مندی از طبیعت</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>– اهتمام نسبت به در نظر گرفتن بازتاب‌های زیست محیطی هر یک از اقدامات خود و خانواده خود پیش از هرگونه تصمیم‌گیری</p>	<p>تکریم طبیعت</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>– احکام و حقوق مالی واجب و مستحب به ویژه خمس و صدقات و مهم‌ترین آداب پرداخت آن‌ها</p> <p>– شیوه‌ها و آداب شکرگزاری نعمات اعطایی به خود، اطرافیان و جامعه اش</p>	<p>آداب و اخلاق معیشت</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>زیست اقتصادی</p>
<p>– مفاهیم اصلی اقتصاد خانواده و مالیه شخصی، انواع مشاغل خانگی در محل زندگی</p> <p>– الگوهای کسب و مصرف درآمد</p> <p>– بازیگران اصلی اقتصاد و اهمیت همکاری، ایفای نقش‌های مکمل، وابستگی‌های متقابل، تقسیم کار و مبادله میان آنها</p> <p>– اقتصاد مقاومتی، تحریم، تولید ثروت ملی (تولید مولد و غیرمولد)، بهره‌وری، مالیات و ارزش افزوده</p>	<p>شیوه‌های تدبیر و سواد مالی</p>		
<p>– توانایی تشخیص هریک از حقوق مالی در اموال خود و خانواده</p> <p>– توانایی تحلیل و امکان‌سنجی کمک به اقتصاد مقاومتی در سطح فردی، خانواده و مدرسه</p> <p>– مهارت‌های استفاده بهینه و صرفه‌جویی در زندگی روزمره خود و دعوت اعضای خانواده و دوستان به دوری از اسراف و تبذیر</p> <p>– توانمندی در قناعت و صبر و دوری از تجملات بیهوده در زندگی فردی</p>	<p>مهارت‌های اخلاق اقتصادی</p>		
<p>– ارزیابی درآمد و هزینه خانواده در یک ماه و پیشنهاد راه‌هایی برای تدبیر بهتر و صرفه‌جویانه هزینه‌ها و افزایش درآمدها</p> <p>– توانایی مقایسه درآمد و شرایط انواع مشاغل خانوادگی در محیط زندگی خود</p> <p>– توانایی تفکیک بین انواع تعامل اقتصادی (جنگ، رقابت، همکاری، نوع‌دوستی و اینتر) و انتخاب معیاری غیر از هزینه – فایده در تعامل با دیگری</p> <p>– توانایی تولید و فروش یک محصول یا خدمت و تحلیل نقاط قوت و ضعف خود</p>	<p>مهارت‌های تدبیر و سواد مالی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>– علاقمندی نسبت به حمایت از اقتصاد ملی و کالای ایرانی</p> <p>– اهتمام نسبت به پرداخت حقوق واجب مالی خود و خانواده</p>	<p>کسب و معاش حلال</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
	<p>قناعت</p>		
	<p>شکرگزاری</p>		
	<p>اخلاقیات و نوآوری</p>		
	<p>عدالت اقتصادی</p> <p>تلاش مستمر</p>		

جدول دوره دوم متوسطه

استاندارد محتوا	ارکان محتوا		ایده‌های کلیدی (قلمروها)
<p>- فهم معنای حقیقی زندگی هدف غایی از خلقت و زیست در این جهان - تبیین معنای زندگی خود بر مبنای نگاه آخرت باوری - هویت فردی - ملی و دینی خود - شاخصه‌هایی برای تعیین اولویت‌ها، اهداف اصلی زندگی خود</p>	<p>هویت انسان و معنای زندگی</p>		
<p>- طرق شناخت ویژگی‌ها، توانایی‌ها و استعدادهاى خویش - شیوه‌های ارزیابی افکار و گرایش‌های درونی خود - شیوه‌های بررسی و ارزیابی اولویت‌ها و اهداف خود - دستیابی به خودپنداره مثبت - درک، توجه و آگاهی از افکار و احساسات و رفتار و کشف نقاط قوت و ضعف و بررسی راه‌های ارتقاء نقاط قوت و مدیریت نقاط ضعف خود</p>	<p>ابعاد و روش‌های خودشناسی و خودیابی</p>		
<p>- هدف‌گذاری و اولویت‌بندی برای زندگی آینده تحصیلی - شغلی و خانوادگی خود - شیوه‌های مطلوب تخصیص زمان به ابعاد مختلف زندگی تحصیل، امور معنوی، امور شخصی و خانوادگی و تفریح و ... - شیوه‌های حفظ بهداشت روانی و رفتارهای پرخطر و اثرات منفی آن در زندگی خود و دیگران، مواد مخدر، رفتارهای پرخطر جنسی متناسب با سن خود - اقتضائات دوران بلوغ و آسیب‌های جنسی و شیوه‌های مصون‌سازی جنسی اعم از آداب و مهارت‌های خودمهارگری و خویشننداری و تقویت حیا - شناخت تفریحات سالم و سازنده متناسب با سن و شرایط خود خصوصاً تفریحات سالم سنتی و بومی و خانوادگی و شناخت آسیب‌های تفریحات مخرب رایج - شناخت مهارت‌های خود راهبری و نقش آن در بهبود زندگی فردی در ابعاد مختلف</p>	<p>مفاهیم اساسی</p> <p>خویش‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>		<p>زیست فردی</p>

<p>- شیوه‌های حل مسئله</p> <p>- آسیب‌ها و دام‌های تصمیم‌گیری عاقلانه (دام‌های ادراکی، تقلید کورکورانه، خودپسندی و خودمحوری در اندیشه‌ورزی و تصمیم‌گیری و ...)</p> <p>- مقتضیات سنی، جنسیتی و مقتضیات فرهنگی - خانوادگی خویش برای اخذ تصمیمات زندگی روزمره</p>	<p>تدبیر و تصمیم‌گیری حکیمانه</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>- برنامه‌ریزی دقیق‌تر نسبت به انتخاب مسیر تحصیلی و شغلی</p> <p>- شیوه‌های یادداشت‌برداری و خلاصه‌نویسی و ابزارهای فیش‌برداری الکترونیک و رایانه‌ای</p>	<p>شیوه‌های یادگیری و موانع پیشرفت تحصیلی</p>		
<p>- شناخت الگوهای حفظ و ارتقای سلامت جسمی در زندگی شخصی و روزمره مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی و تمایز آن بر الگوهای معارض</p> <p>- قواعد ارگونومی در محیط مدرسه و منزل</p>	<p>آداب و شیوه‌های حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت</p>		
<p>- توانمند در ارزیابی افکار و گرایش‌های درونی خود بر اساس ظرفیت‌های خود و هنجارهای فرهنگی - اسلامی</p> <p>- بررسی و ارزیابی اولویت‌ها و اهداف خود متناسب با استعدادها و شرایط واقعی زندگی خود</p> <p>- شناخت نقاط قوت و ضعف و استعدادهای خود در ابعاد و ساحات مختلف زندگی متناسب با سن و موقعیت خود و پرهیز از مقایسه‌های بیجا با دیگران</p>	<p>مهارت‌های خودآگاهی</p>		
<p>- توانمند در خویشتن‌بانی و خودمهارگری در تمام عرصه‌های فکری و احساسی در حد سن خود</p> <p>- مهارت تخصیص متوازن زمان به ابعاد مختلف زندگی تحصیل، امور معنوی، امور شخصی و خانوادگی و تفریح و توانمند در صرف وقت تفریحات سالم و سازنده متناسب با سن و شرایط خود خصوصاً تفریحات سالم سنتی و بومی و خانوادگی و اجتناب از تفریحات مخرب رایج</p> <p>- مهارت حفظ بهداشت روانی و مقابله با فشارهای روانی و رفتارهای پرخطر خصوصاً مواد مخدر و رفتارهای پرخطر جنسی متناسب با اقتضای سن و محل زندگی خود</p> <p>- مدیریت مشکلات دوران بلوغ و مصون‌سازی جنسی از طریق مهارت‌های خودمهارگری و خویشتنداری و تقویت قدرت عفاف و ملکه حیا در خود</p> <p>- به‌کارگیری مهارت‌های خود راهبری در بهبود ابعاد مختلف زندگی خود</p>	<p>خویشتن‌داری، خودمدیریتی و سلامت روان</p>		
<p>- مهارت‌های شناسایی و فهم مسائل و مشکلات واقعی و اجتناب از مسائل بدون اولویت</p> <p>- توجه به اقتضائات روحی دوران نوجوانی و سایر موانع و دام‌های تصمیم‌گیری عاقلانه و مهارت ارزیابی و بازنگری مسیر حل مسئله و تصمیمات خود</p>	<p>حل مسئله و تصمیم‌گیری</p>		
<p>- هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی درسی</p> <p>- مهارت در نوشتن طرح تحقیق، اجرای تحقیق، تنظیم و ارائه گزارش</p> <p>- مهارت‌های یادداشت‌برداری و خلاصه‌نویسی</p> <p>- مهارت‌های فیش‌برداری الکترونیک و رایانه‌ای</p> <p>- مهارت‌های ارائه مطلب در جمع</p>	<p>مهارت‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی</p>		

<p>- شناخت الگوهای حفظ و ارتقای سلامت جسمی در زندگی شخصی و روزمره مبتنی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی و تمایز آن بر الگوهای معارض (متناسب با برنامه حوزه «سلامت و تربیت بدنی»)</p> <p>- رعایت ارگونومی در محیط مدرسه و منزل</p>	حفظ و ارتقاء سلامت و بهداشت		
<p>- کسب ملکه خویش‌داری به جهت کنترل افکار، هیجانات و رفتارهای ناهنجار با توجه به حضور الهی</p>	تقوا و خودنگهداری		
<p>- داشتن عزت نفس و درک مثبت از خود و تلاش برای توسعه خوددوستی به دیگران</p>	خوددوستی متعالی و توسعه حب ذات		
<p>- خودباوری (اعتماد به نفس، شجاعت و جسارت و...)</p>	خودباوری		
<p>- دوری از تنبلی و خیال‌پردازی و تلاش برای رشد معنوی و مادی خود در زندگی شخصی</p>	تلاش‌گری برای سعادت خویش		
<p>- راه‌های تحکیم خانواده</p> <p>- راه‌های پیشگیری از اختلافات خانوادگی و چگونگی حل این اختلافات</p>	آداب ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده	ارزش‌های اساسی	
<p>- هویت جنسیتی و طبیعی یا اکتسابی بودن آن و ارتباط آن با «کلیشه‌های جنسیتی»</p> <p>- مهم‌ترین شباهت‌ها و تفاوت‌های روحی، عاطفی، رفتاری و ارتباطی زن و مرد</p>	هویت جنسیتی (در پرتو نقش‌ها و روابط خانوادگی)		
<p>- تحلیل صحیح از شیوه‌های آشنایی قبل از ازدواج و ارتباط صحیح با جنس متفاوت</p> <p>- معیارهای انتخاب همسر به تناسب جنسیت</p> <p>- موانع و شرایط ازدواج آسان، به هنگام، آگاهانه و پایدار</p> <p>- ابعاد بلوغ و رشد برای تشکیل خانواده (بلوغ عاطفی، اجتماعی، اقتصادی و ...)</p> <p>- نگرش مثبت به فرزندآوری و تربیت فرزند و اثرات مثبت آن در خانواده و اجتماع</p> <p>- آداب و رسوم و سنت‌های محلی و بومی خواستگاری و ازدواج</p>	تشکیل و تحکیم خانواده		
<p>- مهارت‌های پیشگیری و حل تعارضات بین زوجین</p> <p>- مهارت‌های اختصاصی حفظ و تحکیم بنیان خانواده و ارتباط سازنده با همسر</p> <p>- مسئولیت‌پذیری در قبال اعضای خانواده به تناسب نقش جنسیتی و خانوادگی</p>	مهارت‌های ارتباط مؤثر و سازنده با اعضای خانواده		
<p>- مهارت‌های خودآگاهی و شناخت ویژگی‌ها و روحیات و حساسیت‌های خود برای ازدواج و تشکیل خانواده</p> <p>- توانمندی در مدیریت آشنایی‌های قبل از ازدواج و جستجوی طرق صحیح آشنایی و رسیدن به گزینه‌های مناسب برای ازدواج</p> <p>- مهارت‌های ارزیابی، تصمیم‌گیری و انتخاب همسر</p> <p>- مهارت‌های تقویت و ارتقای مسئولیت‌پذیری عقلی و عاطفی برای ایفای نقش همسری</p>	مهارت‌های انتخاب همسر و تشکیل خانواده	مهارت‌های اساسی	
<p>- صیانت از حریم خانواده و حرمت اعضای آن در مراحل تشکیل، حفاظت و تعالی خانواده</p>	صیانت از حریم خانواده و حرمت اعضای آن	ارزش‌های اساسی	
<p>- تواضع و تکریم والدین با تأکید بر جایگاه خاص مادر و نقش پدر به‌عنوان ولی و سرپرست خانواده</p>	تکریم والدین		

<p>- حقوق و آداب دینی و فرهنگی معاشرت و ملاحظات ارتباط مؤثر و سازنده (ارتباطات کلامی و غیرکلامی)</p> <p>- آداب و اخلاق ارتباطات عقیفانه در تمام ساحات و اقسام ارتباطی (حضوری و مجازی)</p>	<p>معاشرت و ارتباط سازنده با دیگران</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>- اهمیت و ابعاد مسئولیت‌پذیری در قبال دیگران در کارهای جمعی</p> <p>- موانع و آسیب‌های کار جمعی در منطقه زیست خود و ایران</p>	<p>تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی</p>		
<p>- مهارت‌های ارتباط محبت‌آمیز عاقلانه (مهارت‌های مهرورزی، دلبستگی سالم و اجتناب از دلبستگی‌های غیرمعقول)</p> <p>- خیرخواهی و مسئولیت‌پذیری نسبت به مردم جامعه در رشد مادی و معنوی آنان</p> <p>- مهارت‌های معاشرت و ارتباط مؤثر با عموم مردم و پیش‌بینی نتایج نوع رفتار با مردم</p> <p>- مهارت‌های همزیستی مؤثر با سایرین در عین التزام به تولی و تبری و امر به معروف و نهی از منکر نسبت به رفتارهای ناهنجار دوستان و همسالان</p> <p>- مهارت‌های ارتباط عقیفانه در تمام ساحات و اقسام (خویشتنداری در ارتباطات با نامحرم، غیرت‌ورزی، رعایت زبان بدن، پوشش و حریم‌ها و ارتباطات کلامی و نوشتاری عقیفانه و ...)</p>	<p>مهارت‌های معاشرت و ارتباط اجتماعی سازنده</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	<p>زیست اجتماعی</p>
<p>- مهارت‌های هم‌فکری و تشکیل جلسات کاری - علمی و تصمیم‌گیری جمعی</p> <p>- توانمندی در اجرای یک فرایند گروهی مؤثر با هم کلاسی‌ها</p>	<p>مهارت تعاون اجتماعی و کار جمعی - تشکیلاتی</p>		
<p>- احساس خیرخواهی، غمخواری و حس تعهد نسبت به دوستان، خانواده، همکیشان، هموطنان و سایر انسان‌ها در جهان</p>	<p>نوع دوستی انسانی و برادری اسلامی</p>		
<p>- وحدت اسلامی (پرهیز از تفرقه‌گرایی مذهبی)</p> <p>- همبستگی ملی میان پیروان تمام ادیان به رسمیت شناخته شده در کشور</p> <p>- تقدم منافع ملی بر گروهی و منافع جمعی بر فردی</p> <p>- ارج نهادن به آداب و سنت‌های محلی، ملی و اسلامی</p> <p>- دوری از تفرقه و حفظ وحدت میان اقوام</p>	<p>همبستگی اجتماعی و وحدت کلمه</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>التزام به حیا و عفاف در تمام ابعاد زیست و اقسام ارتباطات</p>	<p>عفاف و خویشتنداری</p>		
<p>- شناخت سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای متناسب با سن و نیاز برای استفاده سالم، ایمن و مفید از فضای مجازی و اجتناب از فضای نامالام، غیرایمن و غیرمفید</p>	<p>سواد فضای مجازی</p>		
<p>- ویژگی‌های محصولات رسانه‌ای مفید و متناسب با نیازهای خود و برخی مصادیق آن</p> <p>- اختلالات و آسیب‌های رسانه‌های در زندگی روزمره (اعتیاد رسانه‌ای، تصاویر مخرب و هرزه نگاری و ...) و علائم آن</p>	<p>آداب و اخلاق مصرف محتواها و ارتباط در بستر فضای مجازی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>زیست رسانه‌ای</p>
<p>- جریان شناسی رسانه‌ای (محتوا و تولیدکنندگان)</p> <p>- ابعاد حاکمیت فضای مجازی و قدرت آن</p>	<p>رسانه شناسی</p>		

<p>– استفاده بهینه و به روز از نرم افزارها و سخت افزارهای متناسب با نیاز و موقعیت متربی</p> <p>– حفظ حریم خصوصی و شناخت حقوق رسانه‌ای (سرقت اطلاعات، مزاحمت اخلاقی، هک، سرقت الکترونیک و ...)</p>	<p>مهارت‌های فنی فضای مجازی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	
<p>– مهارت شناسایی و اجتناب از فضای ناسالم، غیرایمن و غیرمفید</p> <p>– مهارت‌های شناسایی و مواجهه با اخبار جعلی و اطلاعات نادرست</p> <p>– مهارت تعیین میزان نیاز به اطلاعات مناسب و مرتبط</p> <p>– مهارت تفکر انتقادی و مواجهه عاقلانه، مسئولانه و فعال با محتوای رسانه ای</p> <p>– استفاده مبتنی بر نیاز و مهارت افزا از رسانه‌ها</p>	<p>مواجهه فعال و نقاد با پیام‌های رسانه‌ای</p>		
<p>– استفاده سلامت محور</p> <p>– مدیریت ریسک های رفتاری در رسانه</p> <p>– مدیریت امنیت شخصی سایبری</p> <p>– مدیریت حریم شخصی</p> <p>– مدیریت ردپای دیجیتال</p> <p>– استفاده متوازن و متعادل از انواع رسانه های سنتی و جدید(رسانه‌های مکتوب: کتاب و رمان و روزنامه و مجله و... و رسانه‌های نوین، مانند: انیمیشن و بازی و فیلم‌های سینمایی)</p> <p>– ایجاد تعادل میان فراغت رسانه‌ای و غیررسانه‌ای</p>	<p>مهارت‌های حضور امن و بهینه</p>		
<p>– مدیریت ارتباطات و عواطف در برخورد با دیگران در فضای مجازی</p> <p>– مهارت توجه به حقوق خود و دیگران (مخاطب و تولید کننده)</p>	<p>مهارت ارتباط رسانه‌ای مسئولانه و همدلانه</p>		
<p>– تولیدگری مناسب</p> <p>– تفکر نقاد و فعال</p> <p>– مصرف محدود و مشروط متناسب با نیاز و شرایط</p> <p>– خودکنترلی و خودتنظیمی در مصرف رسانه‌ای</p> <p>– خودآگاهی نسبت به مصرف و ارتباط رسانه ای بر اساس نیازها، توانمندی‌ها و علایق</p> <p>– مسئولیت پذیری نسبت به رفتار فردی و اجتماعی در رسانه</p>	<p>مواجهه آگاهانه و فعال</p>		
<p>– خویشتنداری در مصرف محتواهای رسانه ای و نشر آنها و اجتناب از محتواها و ارتباطات مضر به رشد روحی و معنوی</p> <p>– گرایش نسبت به دوری کردن از آنچه مصداق لغو است و باعث غفلت می‌شود</p> <p>– علاقه نسبت به رعایت قواعد، آداب و هنجارهای اخلاقی، شرعی و قانونی در ارتباط با فضای مجازی (و به طور کلی رسانه‌ها)</p> <p>– انتشار مسئولانه و عاقلانه محتوای رسانه‌ای منطبق با قواعد اخلاقی – شرعی و قانونی</p>	<p>تقوای رسانه‌ای</p>		
<p>– تولید محتوای خلاق و گروهی به کمک ابزارهای رسانه ای</p> <p>– بهره‌مندی از رسانه‌ها برای مشارکت در رویدادها و گروه‌های اجتماعی</p>	<p>مشارکت اجتماعی و کارآفرینی</p>		

<p>- ادبیات و اصطلاحات دفاعی</p> <p>- ضرورت دفاع از ارزش‌های ملی، دینی و انقلابی: معارف انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و مقاومت</p> <p>- دفاع همه جانبه در برابر تهاجم سخت و نرم</p> <p>- امنیت، بازدارندگی و اقتدار ملی</p> <p>- اسوه‌های جهاد، اخلاص، ایثارگری و تفکر بسیجی</p> <p>- ارزش‌های جهادی (توکل، صبر، مقاومت فعال و ولایت مداری)</p> <p>- فرماندهی و اطاعت‌پذیری</p> <p>- محیط‌شناسی و دشمن‌شناسی</p> <p>- شهید و شهادت و الگوهای آن در دفاع مقدس و سایر مقاطع دفاع از امنیت و اسلام</p> <p>- حقوق و وظایف فرد نسبت به خطرات و مشکلات سایر انسان‌ها و مسلمانان</p>	ادبیات و فرهنگ دفاعی	مفاهیم اساسی	زیست دفاعی (آمادگی دفاعی)
<p>۱- مختصات نیروهای مسلح</p> <p>۲- سازماندهی و بسیج مردمی</p> <p>۳- دفاع متقارن و نامتقارن</p> <p>۴- حوزه‌های دفاع نظامی (زمینی، شهری، محلی، دریایی، هوایی و فضایی)</p> <p>۵- تاکتیک‌ها و تکنیک‌های رزم</p> <p>۶- جنگ افزارها</p>	دفاع نظامی و مقاومت		
<p>- پدافند غیر عامل و تهدیدات نیمه سخت (تهدیدات بیولوژیک، امنیت غذایی و ...)</p> <p>- جنگ نرم و تهدیدات امنیتی و اطلاعاتی</p> <p>- پشتیبانی رزمی</p>	دفاع غیرنظامی، ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی		
<p>مهارت تفکر انتقادی در تجزیه و تحلیل (عوامل امنیت، بازدارندگی و اقتدار ملی و محیط سیاسی و نظامی - امنیتی)</p> <p>مهارت اطاعت‌پذیری نظامی و ولایت مداری</p>	مهارت‌های فرهنگی و ادبیاتی دفاع		
<p>- مهارت دفاع شخصی، فنون رزم انفرادی و تاکتیک‌های نظامی در سطح استاندارد مصوب نهادهای مربوطه</p> <p>- مهارت همراهی در بسیج مردمی</p> <p>- مهارت تشخیص مختصات نیروهای مسلح (نیروها، ارکان، درجات و خدمت نظامی)</p> <p>- مهارت رزم زمینی، آبی، شهری و محلی (کوی و برزن) (استتار، اختفا، جهت‌یابی و ...)</p> <p>- مهارت تشخیص و کاربرد جنگ افزارها و نحوه کار با برخی از آنها</p>	مهارت‌های دفاع نظامی و مقاومت	مهارت‌های اساسی	
<p>- مهارت در پدافند غیرعامل (حوزه‌های سایبری، زیستی، شیمیایی، اقتصادی، عمومی، کالبدی و ...)</p> <p>- مهارت پشتیبانی لازم در رزم (بهداری، مخابراتی، مهندسی، تدارکاتی و ...)</p>	دفاع غیر نظامی ایمنی، امداد و پشتیبانی رزمی		
<p>- روحیه مسئولیت‌پذیری و غیرتمندی نسبت به امنیت و اقتدار ملی</p> <p>- علاقه به مشارکت در فعالیت‌ها و اردوهای جهادی</p>	جهاد و دفاع	ارزش‌های اساسی	

<p>- از خود گذشتگی و فداکاری در موقعیت‌های مختلف زندگی - علاقه و احترام نسبت به شهدا - برقراری ارتباط عاطفی با شهدای نوجوان / انتخاب یک شهید به عنوان دوست و ارتباط قلبی و عاطفی با او - تکریم خانواده شهدا - تکریم جانبازان و ایثارگران</p>	<p>ایثار و شهادت</p>		
<p>- معطوف کردن تمام تلاش‌ها در مبارزه با دشمنان با نگاه منتظرانه به ظهور حضرت مهدی و اقامه عدل مهدوی</p>	<p>انتظار مهدوی فعال و سازنده</p>		
<p>- احساس مسئولیت انسانی و دینی نسبت به مستضعفان - احساس همبستگی و همدردی با مظلومان جهان (اعم از مسلمانان و غیرمسلمانان) - احساس عدم اعتماد نسبت به جبهه استکبار - هشیاری در برابر خطرات و تهدیدهای استکبار - روحیه مقابله همه جانبه با خطرات و تهدیدهای استکبار</p>	<p>حمایت از مظلوم و استکبارستیزی</p>		
<p>- حقوق حیوانات و گیاهان و آداب برخورد با آنها</p>	<p>آداب و اخلاق زیست محیطی</p>		
<p>- شیوه‌ها و حدود بهره‌وری از طبیعت - مهم‌ترین معضلات زیست محیطی ایران و جهان در دوران کنونی</p>	<p>بهره مندی مسئولانه از طبیعت و سایر جانداران</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	
<p>- مهارت‌های حفاظت از سایر جانداران - مهارت‌های مراقبت از خود در مقابل خطرات احتمالی سایر جانداران</p>	<p>مهارت‌های مراقبت و بهره‌مندی از طبیعت</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	<p>مراقبت از محیط زیست</p>
<p>- تکریم و احترام به حقوق طبیعت و سایر موجودات زنده به عنوان مخلوقات و امانات الهی</p>	<p>تکریم طبیعت</p>	<p>ارزش‌های اساسی</p>	
<p>- درک درست از مفاهیم زهد، ساده زیستی و دوری از تجملات - احکام و حقوق مالی واجب و مستحب و آداب و آثار آن (خمس، زکات، انفاق، وقف) - اخلاق و آداب ارتباطات اقتصادی با دیگران و آسیب‌های عدم رعایت آن در جامعه</p>	<p>آداب و اخلاق معیشت</p>		
<p>- انواع و الگوهای کسب درآمد و تولید ثروت - سرمایه گذاری و همکاری‌های اقتصادی با دیگران - مالیات و نهادهای مالی مانند بانک و ...</p>	<p>شیوه‌های تدبیر و سواد مالی</p>	<p>مفاهیم اساسی</p>	<p>زیست اقتصادی</p>
<p>- توانمند در قناعت و صبر و دوری از تجملات بیهوده در زندگی فردی و دعوت دیگران به آن - مهارت‌های تعاون و مشارکت اقتصادی با دیگران - ظاهر کردن شکرگزاری در سختی‌ها و آسانی‌های زندگی در کلام و رفتار خود</p>	<p>مهارت‌های اخلاق اقتصادی</p>	<p>مهارت‌های اساسی</p>	

<ul style="list-style-type: none"> - مهارت‌های ارتباطات اقتصادی با دیگران - مهارت‌های کارآفرینی ساده در حد خانه و مدرسه - توانمندی مشارکت در تأسیس یک خیریه دانش‌آموزی - مهارت‌های تنظیم بودجه خانواده - تصمیم‌گیری مالی و تنظیم یک قرارداد اقتصادی ساده - مهارت استفاده از چک و سایر روش‌های اعتباری پیشرفته - مهارت مدیریت بدهی‌ها - مهارت کسب توازن بین درآمد و هزینه - مهارت‌های صرف هزینه و پس‌انداز 	مهارت‌های تدبیر و سواد مالی		
- احساس مسئولیت برای اکتساب درآمد از مجاری حلال با اعتقاد به رزاقیت الهی	کسب و معاش حلال		
- دوری از حرص و قناعت عاقلانه در مصرف منابع تحت اختیار خود	قناعت	ارزش‌های اساسی	
- شکرگذاری در مقام قلب، زبان و رفتار در برابر نعمات خود و خانواده‌اش	شکرگزاری		
<ul style="list-style-type: none"> - ارزش دانستن ابتکار و نوآوری در کسب درآمد و تولید و فرایندهای اقتصادی و مالی - بسط زمینه‌های لازم برای شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌ها 	خلاقیت و نوآوری		
- ملتزم به رعایت عدالت در ارتباطات اقتصادی با دیگران و تلاش برای تحقق آن در زندگی شخصی و جمعی‌اش	عدالت اقتصادی		
- تلاشگری و دوری از تنبلی در عین توکل به خداوند متعال	تلاش مستمر		

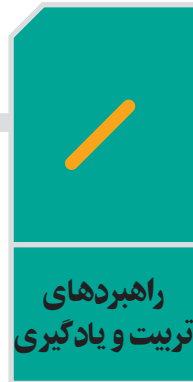
وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

راهبردهای تریپیت و

یادگیری

یکی از مهم‌ترین عناصر اصلی در برنامه درسی و طراحی آموزشی، روش‌های تربیت و یادگیری است و کلیه اقدامات و تصمیمات در برنامه، در چارچوب روش‌های یاددهی به مرحله ظهور می‌رسد. در مرحله طراحی آموزشی، محورهایی چون اهداف، محتوا روش‌های ارزشیابی و وسایل آموزشی تدوین شده و از طریق روش تدریس به راهکارهای عملی تبدیل می‌شود. به همین خاطر می‌توان گفت موفقیت دیگر عناصر برنامه، در گروی انتخاب روش تدریس مناسب و اجرای شایسته آن است. بر اساس آنچه در بیانیه این حوزه در سند برنامه درسی ملی آمده است، سازماندهی محتوا و فعالیت‌های یادگیری در حوزه آداب و مهارت‌های زندگی از یک سو باید تابع شرایط و مقتضیات فرهنگی دانش‌آموزان بوده و از سوی دیگر، تا پایان دوره آموزش عمومی به صورت تلفیقی در ضمن سایر دروس خواهد بود. به همین خاطر، راهبرد کلان تربیت و یادگیری ویژه این حوزه عبارت است از:

«طراحی و تدارک فرصت‌ها، فعالیت‌ها و فرآیندهای یادگیری از متن زندگی، در متن زندگی و برای کسب بینش‌ها و تجارب مؤثر در موقعیت‌های واقعی زندگی»

براساس این راهبرد کلان، روش‌های آموزش در دروس این حوزه به گونه‌ای انتخاب می‌شوند که ضمن آموزش مفاهیم، مهارت‌ها و ارزش‌های اساسی، آثاری واقعی در رشد و توسعه جسمانی، روانی - عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشند. بنابراین، می‌توان گفت فرآیندهای یاددهی - یادگیری این حوزه حداقل به دو معنا «شاگردمحور» هستند: نخست آن که محتوا و فرصت‌های یادگیری بر محور نیازهای واقعی و ناظر به زندگی دانش‌آموزان طراحی می‌شود و دوم این که دانش‌آموزان در بخش قابل توجهی از روش‌های یاددهی نقش فعال دارند و خود به برنامه‌ریزی و اجرای فرآیند یادگیری و ارزشیابی از آن می‌پردازند و مربی به مثابه هدایت‌کننده و راهبر آنها ایفای نقش می‌کند. تربیت دانش‌آموزان دارای اصول اساسی و زیربنایی است که مربی لازم است حتماً در کار خود آن‌ها را مدنظر قرار دهد از جمله:

حفظ کرامت متربی، محبت و دلسوزی، تعامل، توجه به تفاوت‌های فردی و گوناگونی متربیان، تنوع بخشی موقعیت‌های یادگیری، محوریت متربی در یادگیری و فعالیت‌های تدریس و اصل انگیزش و تحریک یادگیری برای تدریس راهبردها و روش‌های متنوع بسیاری توسط صاحب‌نظران علوم تربیتی تبیین شده

است که مربی لازم است با توجه به رویکرد و اهداف برنامه درسی، تعداد و ویژگی‌های دانش آموزان، محتوای دروس و شرایط محیط و زمان و نیز اصول تربیت و یادگیری دست به انتخاب زند و یا با ابتکار و خلاقیت، ترکیبی از راهبردها و روش‌ها را به صورت تلفیقی استفاده نماید.

با توجه به نکات بیان شده مهم‌ترین راهبردها و روش‌های تربیت و یادگیری که در ذیل این راهبرد کلان، در این حوزه قابل استفاده هستند، بدین قرارند:

دوره				روش‌ها و فنون	راهبردها
دوم متوسطه	اول متوسطه	دوم ابتدایی	اول ابتدایی		
*	*	*		۱,۱) روش کارگاهی	۱) یادگیری موقعیت‌محور
*	*	*	*	۲,۱) اردو، بازدید و گردش علمی، فرهنگی	
*	*	*	*	۳,۱) فعالیت میدانی (فرهنگی، اجتماعی، رزمی، ...)	
*	*	*	*	۴,۱) روش نمایشی (مشاهده‌ای)	
*	*	*	*	۱,۲) حل مسئله گروهی	۲) تدریس فعال
*	*	*	*	۲,۲) تدریس غیرمستقیم (مشاوره‌ای)	
*	*	*	*	۳,۲) داستان‌گویی و داستان‌خوانی	
		*	*	۱,۳) تدریس مبتنی بر بازی	۳) تدریس مشارکتی
*	*	*		۲,۳) بحث و گفتگوی گروهی	
*	*			۳,۳) کنفرانس	
*	*	*		۴,۳) گفتگوی سقراطی (پرسش و پاسخ)	
*	*	*	*	۵,۳) فعالیت پروژه‌ای	
*	*	*	*	۶,۳) روش ایفای نقش (نمایش)	

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مربی

مربی

▲ معلم تنها یک آموزگار و یاددهنده نیست. بلکه نقش معلمی، نقشی در امتداد نقش راهبردی و هدایت معصومین علیهم السلام نسبت به جامعه است. در فرایند تدریس، تنها تجارب و توانمندی‌های علمی معلم و یا محتوای آموزشی نیست که در دانش آموز تأثیرگذار است، بلکه دیدگاه معلم، نوع جهان بینی مورد باورش و شخصیت و مشارکت فعال وی در تدریس، بر تغییر، تحول و یادگیری دانش آموز مؤثر واقع می‌شود؛ لذا یکی از مسائل مهم در فرایند تعلیم و تربیت توجه به صلاحیت‌های معلمی است. در سند تحول، «معلم» و «مربی» که مترادف هم به کار رفته است به فردی اطلاق می‌شود که رسالت خطیر تربیت دانش‌آموزان را در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی برعهده دارد. (ص ۹)

همه معلمان خصوصاً معلمان این حوزه، با توجه پررنگ بودن ماهیت تربیتی آن، باید به مثابه یک مربی و نه یک مدرس صرف نقش‌آفرینی کنند. برای تحقق این هدف معلمان لازم است با توجه به محدوده و قلمرو، راهبردهای آموزش و ارزشیابی حوزه یادگیری برای انجام وظایف پیش‌بینی شده در دوره‌ها و مراحل مختلف، شایستگی‌هایی را کسب نمایند. معلم یا مربی جهت فعالیت بهینه در دروس مرتبط با این حوزه لازم است افزون بر صلاحیت‌های عمومی و صلاحیت‌های حرفه‌ای که هر معلمی دارای آنهاست، از صلاحیت‌های تخصصی به شرح روبه‌رو نیز برخوردار باشد:

<p>- دارای دانش موضوعی کافی در حوزه آداب و مهارت‌های زندگی</p> <p>- به روز بودن در دانش مربوط به حوزه آداب و مهارت‌های زندگی</p> <p>- علاقه‌مند به مطالعه و توانایی پژوهش در حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و تلاش برای یادگیری دائم</p> <p>- آشنایی نسبی به مبانی، اصول و روش‌های تعلیم و تربیت اسلامی</p> <p>- داشتن دانش لازم در خصوص ویژگی‌های رشد‌ده و ویژه رشد شناختی، عاطفی و اخلاقی دانش‌آموزان برای نحوه تدریس حوزه تخصصی</p> <p>- شناخت چالش‌های دینداری و التزام به آداب زندگی اسلامی - ایرانی در دوران معاصر و تلاش برای هدایت دانش‌آموزان برای فائق آمدن بر چالش‌ها</p> <p>- آشنایی با دلالت‌های حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده نسبت با سایر دروس و محتواهای آموزشی دانش‌آموزان</p> <p>- توانایی ایفای نقش مرجعیت علمی تخصصی‌اش در مدرسه</p> <p>- آگاه از محتوای برنامه درسی آداب و مهارت‌های زندگی</p> <p>- مسلط به روش‌های آموزش و تدریس دروس آداب و مهارت‌های زندگی</p> <p>- مسلط به روش‌های سنجش و ارزشیابی دروس آداب و مهارت‌های زندگی</p> <p>- توانایی تولید بسته‌های تربیت و یادگیری در حوزه تخصصی در حد مدیریت کلاس</p> <p>- توانایی در برنامه‌ریزی و مدیریت فعالیت‌های خارج از کلاس و مدرسه</p> <p>- ایفای نقش الگویی در آداب و مهارت‌های زندگی و سبک زندگی اسلامی برای دانش‌آموزان</p> <p>- همکاری و ارتباط با سایر دبیران و مربیان به خصوص در دروس تربیت بدنی، حکمت و معارف، ادبیات فارسی، مطالعات اجتماعی (تاریخ، جغرافی و اجتماعی) و مربی پرورشی مدرسه و انجام برخی از برنامه‌ها به صورت تلفیقی با سایر دروس، به منظور بهره‌گیری از ظرفیت‌های علم میان رشته‌ای</p> <p>- برخورداری از صلاحیت‌ها و توانایی‌های آموزش در فضای مجازی و learning-e</p>	<p>صلاحیت‌های تخصصی</p>
---	-------------------------

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

خانواده

خانواده

بسیاری از محتواهای مدنظر در حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و به صورت ویژه آموزه‌های ناظر به حوزه خانواده در بستر خود خانواده شکل گرفته و بدون همراهی آنان بسیاری اهداف برنامه درسی نه محقق خواهد شد و نه قابلیت ارزشیابی دقیق دارد. برای نمونه موضوع هویت و هویت جنسیتی، بسیاری از موضوعات سواد رسانه‌ای یا تربیت جنسی در دوران کودکی و بسیاری دیگر از مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی زندگی متربیان باید در بستر عمل و زندگی روزمره و مواجهه با اعضای خانواده و محیط طبیعی آموخته و اصلاح شود. لذا مطابق مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش «مشارکت والدین در فرایند تعلیم و تربیت (در همه انواع آن) هم حق و هم تکلیف آنهاست و دولت اسلامی موظف است در استیفای این حق و کمک به ادای این تکلیف بکوشد و سازوکارهای آن را فراهم کند»

این درحالی است که بسیاری از خانواده‌ها برای تحقق این امر در دوران کنونی آمادگی لازم را ندارند؛ لذا والدین برای ایفای نقش تربیتی خود، به آگاهی‌ها و مهارت‌های مختلفی نیاز دارند که اغلب مورد غفلت واقع شده است. بنابراین لازم است این نقیصه مرتفع و خانه و مدرسه با همراهی و تعامل با یکدیگر، جریان تربیت دانش‌آموزان را بر عهده بگیرند و هر یک مسئولیت خود را در این زمینه به انجام برسانند. لذا به جهت دستیابی به اهداف ذیل:

- آموزش مهارت‌های فرزند پروری به والدین دانش‌آموزان
 - تقویت مشارکت خانواده‌ها در تربیت رسمی فرزندان
 - افزایش سطح توانایی‌های والدین در ایفای نقش تربیتی خود
 - همسویی و هماهنگی روش‌های تربیتی خانه و مدرسه
 - مسئولیت‌پذیری خانواده‌ها در تربیت فرزندان
- لازم است به‌منظور تقویت و افزایش آگاهی‌های و مهارت‌های تربیتی والدین برنامه‌هایی طراحی و اجرا شود. با این نوع آموزش‌ها خانواده می‌تواند در تمام مراحل برنامه‌ریزی درسی نقش‌های مهمی را از مشارکت، حمایت، تسهیل‌گری، نظارت و تعامل و همکاری با مدرسه برای اجرای برنامه درسی تا مشارکت در سیاست‌گذاری و طراحی و نیز ارزشیابی برنامه درسی ایفا نماید.

الف) نقش والدین در طراحی و تدوین برنامه درسی

مؤلفه	شاخص‌ها یا مصادیق کلی نقش والدین
نیازسنجی	<p>– مشارکت اولیا در نیازسنجی و شناسایی علائق دانش آموزان و روزآمدسازی آن برای طراحی و تدوین برنامه درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری</p> <p>– مشارکت برخی از اولیاء با دانش و تجربه کافی از سوی انجمن‌های اولیاء و مربیان</p> <p>– مشارکت در تعیین نیازهای بومی و منطقه‌ای برای اجرای برنامه ویژه مدرسه (بوم)</p>
تدوین برنامه درسی	<p>– مشارکت در طراحی و تدوین برنامه درسی از طریق تشکیل‌های رسمی از قبیل انجمن اولیا و مربیان</p> <p>– استفاده از پژوهش‌های صورت گرفته بر روی جوامع آماری که ناظر به خانواده‌های دانش آموزان بوده و مسائلی در خصوص کیفیت مهارت‌های زندگی و خانوادگی فرزندان در خانواده، مورد مطالعه قرار گرفته</p>
تولید بسته‌های تربیت و یادگیری	<p>– مشارکت در اعتبار بخشی و روزآمدی بسته‌های تربیت و یادگیری</p> <p>– مشارکت اولیاء در تعیین ساختار و راهبردهای تولید بسته‌های تربیت و یادگیری، راهنمای معلم و راهنمای خانواده</p>
طراحی محیط یادگیری	<p>– مشارکت در طراحی محیط یادگیری در مدرسه و منزل</p> <p>– مشارکت در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مدرسه با تشکیل کارگروه‌های متناسب با محیط‌های مختلف تربیت و یادگیری</p>

ب) نقش والدین در اجرای برنامه درسی

مؤلفه‌های ایفای نقش	شاخص‌ها یا مصادیق کلی نقش والدین
مشارکت	<ul style="list-style-type: none"> - کمک به فرزندان در مسیر انجام تکالیف و کارهای عملی و آزمایشی - کمک به معلمان در معرفی بسته‌های تربیت و یادگیری متناسب با استعداد، ظرفیت و ویژگی‌های دانش‌آموزان - مشارکت در برنامه‌ریزی اوقات تربیت و یادگیری و اوقات فراغت - رعایت آداب و التزام به آموزه‌های مرتبط به زیست خانوادگی مانند، تربیت جنسی و شکل‌دهی به هویت جنسیتی فرزندان - رعایت آداب و قواعد سواد اطلاعاتی - رسانه‌ای در منزل به جهت اجرای بهتر آموزه‌های این حوزه
نظارت	<ul style="list-style-type: none"> - نظارت و مراقبت از فرزندان در محیط واقعی و مجازی تربیت و یادگیری و رعایت اصل همراهی متناسب با سن فرزندان - نظارت بر همنشینان و دوستان فرزندان به عنوان عامل مؤثر در انتقال محتواهای این حوزه به متربیان - نظارت بر انجام تکالیف و رفتار فرزندان - نظارت بر اجرای درست برنامه درسی توسط مدرسه و معلمان
حمایت و تسهیل	<ul style="list-style-type: none"> - حمایت عاطفی، مشاوره‌ای، ترویجی و توسعه‌ای از فرزندان - ایجاد محیط امن و آرام و مطمئن برای تربیت و یادگیری - فراهم کردن امکانات لازم برای تربیت و یادگیری فرزندان - همراهی و فراهم کردن شرایط برای حضور فرزندان در برنامه‌های آموزشی خارج از فضای مدرسه مانند آموزش‌های امداد و نجات یا آموزش‌های نظامی و کار با اسلحه
تعامل	<ul style="list-style-type: none"> - ارتباط اثربخش با معلمان در زمینه برنامه‌ریزی اوقات تربیت و یادگیری و اوقات فراغت دانش‌آموزان - ارتباط اثربخش با مدرسه در زمینه فعالیت‌های کمک آموزشی و تسهیل‌گر تربیت و یادگیری - ارائه گزارش رفتاری دانش‌آموز در خانه که ایده‌های جدید را در مدرسه فراگرفته، به مدرسه و دبیران مربوطه، به منظور کمک به طراحی دقیق‌تر اجرای دروس بعدی یا اصلاح دروس تدریس شده،

ج) نقش والدین در ارزشیابی برنامه درسی و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

مصادیق کلی نقش والدین	مؤلفه‌های نقش‌ها	
<p>- مشارکت در ارزشیابی برنامه درسی و میزان اثربخشی آن</p> <p>- مشارکت در ارزشیابی کتاب‌های درسی و بسته‌های تربیت و یادگیری و میزان اثربخشی آنها به تناسب فرهنگ و شرایط زیست محلی و تطبیق آموزش‌ها با موضوعات مبتلابه بومی و محلی متریبان</p>	ارزشیابی و اثربخشی برنامه درسی	
<p>- همکاری و تعامل با معلمان و دادن اطلاعات اولیه در مورد فرزندان برای شکل‌گیری قضاوت درست برای شروع تربیت و یادگیری</p>	ارزشیابی تشخیصی	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
<p>- اطمینان از پیشرفت تحصیلی و تربیت و یادگیری از طریق مشارکت در ارزشیابی تکوینی (مرحله‌ای) و گرفتن بازخورد از معلمان و نیز دادن بازخورد وضعیت دانش‌آموز در منزل به آنان</p>	ارزشیابی تکوینی	
<p>- فراهم کردن محیط آرام و اثربخش برای ایام امتحانات در منزل</p> <p>- کمک به رفع نواقص و اشکالات احتمالی با همکاری و تعامل با مدرسه</p> <p>- ایجاد انگیزه معنوی برای فرزندان برای تلاش بیشتر با هماهنگی مدرسه</p> <p>- برعهده گرفتن بخشی از امتیازهای پیشرفت تحصیلی با هماهنگی مدرسه</p>	ارزشیابی تراکمی	

د) ایفای نقش یادگیری والدین

والدین برای اینکه بتوانند نقش‌های خود را در زمینه مشارکت در طراحی و تدوین برنامه درسی، اجرا و ارزشیابی آن به نحو مطلوب ایفا نمایند لازم است بر این کار باور داشته و دارای دانش و مهارت کافی در این زمینه باشند. در جدول زیر به مواردی از آنچه که والدین به عنوان یادگیرنده باید به آن بپردازند تبیین شده است.

شاخص‌ها یا مصادیق کلی	مؤلفه‌های نقش‌ها
	یادگیری ایفای نقش در طراحی و سیاست‌گذاری
<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با جایگاه و نقش خانواده و والدین در تعلیم و تربیت با تاکید براسناد تحولی - آشنایی با اصول اولیه و سیاست‌گذاری‌ها در زمینه طراحی و تدوین برنامه درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری 	
	یادگیری ایفای نقش در اجرای برنامه درسی
<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با اهداف و روش‌های مؤثر بر اجرای برنامه درسی - یادگیری شیوه‌های نظارت صحیح بر تربیت و یادگیری - تغییر نگرش نسبت به الگو برداری از جوامع غربی و اصلاح و بهبود سبک زندگی متناسب با اهداف تعلیم و تربیت - آشنایی با برنامه‌ریزی برای امور آموزشی فرزندان در منزل - آشنایی با نقش و تأثیر رسانه‌ها و تجهیزات آموزشی بر فرایند تربیت و یادگیری و نحوه مدیریت آنها 	
	یادگیری ایفای نقش در ارزشیابی برنامه درسی و پیشرفت تحصیلی
<ul style="list-style-type: none"> - یادگیری سطحی از اصول، انواع و روش‌های ارزشیابی تحصیلی 	

▲ (ه) استلزامات ایفای نقش والدین

برای اینکه خانواده بتواند نقش‌های خود را اجرا نماید لازم است متولیان هر کدام از مراحل برنامه‌ریزی درسی از ستاد تا مدرسه و وظایف خود را درک و اجرا نمایند. در اینجا برخی از این وظایف و اصول تبیین می‌شود.

- طراحی و اجرای الگوی جامع مشارکت خانواده در برنامه درسی
- مهارت‌آموزی خانواده‌ها از سوی مدارس و مناطق آموزش و پرورش از طریق کارگاه‌های آموزشی
- استفاده هدفمند از رسانه‌های اجتماعی در مدرسه برای ارتباط با والدین
- طراحی و تدوین سازوکار مشارکت فعال و اثر بخش نمایندگان اولیا در مراحل طراحی و تدوین برنامه‌های درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری
- طراحی و تدوین سازوکار مناسب جهت دستیابی به نظرات والدین دانش‌آموزان در زمینه نیازها و علائق دانش‌آموزان

- طراحی و استقرار سامانه‌های ارزشیابی و اعتباربخشی بسته‌های تربیت و یادگیری از منظر والدین
- تدوین برنامه جامع حضور خانواده و نهادهای تربیتی و آموزشی برای تقویت فرهنگی تربیت خانواده و تحقق شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان.

- تشکیل کارگروه‌های متناسب با حیطه‌های مختلف برای فعال کردن والدین در زمینه ایفای نقش فعال در اداره مدرسه

- برقراری ارتباط نزدیک والدین و معلمان با برنامه ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی با تنظیم برنامه‌های دقیق همراه با ضمانت اجرایی از طریق سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی
- مشارکت نماینده والدین در شوراهای برنامه‌ریزی درسی حوزه‌های تربیت و یادگیری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی با برگزاری انتخابات آزاد میان والدین برای تعیین نماینده آنان
- استفاده از مشوق‌های مادی و معنوی برای ارتقای مشارکت خانواده‌ها

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مترقی

متربی

▲ **مأموریت نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، تربیت کودکان و نوجوانانی است که از آنها با عنوان «متربی» یاد می‌شود و ذینفع و بهره‌بردار اصلی برنامه درسی محسوب می‌شوند.** با توجه به ماهیت پررنگ تربیتی و مهارتی این حوزه و از سوی دیگر تلقی ای که در نگاه اسلامی از تربیت به دست می‌آید نقش متربی در فرآیند تربیت بسیار برجسته است. به رغم نقش مهمی که مربی در تربیت و تزکیه روحی و روانی انسان دارد، اما این نقش در فرایند تربیت، از رفع موانع و زمینه‌سازی برای تصمیم‌گیری و فعالیت درونی متربی فراتر نمی‌رود. در فرایند تربیت و یادگیری خصوصاً در عرصه‌هایی که با زیست واقعی انسان‌ها سر و کار دارد، مربی باید تلاش کند با آموزه‌ها، روش‌ها و رفتارهایش به جای تحمیل و تقلید پروری، قوه اراده و انتخاب متربی را تقویت و به سمت خوبی‌ها و ارزش‌ها سوق دهد و حق و توان متربی را در یافتن مسیر و ایجاد تحول روحی به رسمیت بشناسد.

بر همین اساس لازم است متربی در طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی مشارکت داشته و نقش خود را به عنوان مخاطب اصلی برنامه‌های درسی ایفا نماید. بر اساس نگاه دینی به انسان، متربیان دارای فطرت الهی هستند که قابلیت شکوفایی و فعلیت یافتن دارد و می‌تواند با اراده و تکیه بر نیروی عقل خویش با محیط یادگیری، رابطه تعاملی برقرار کند و تابع بی‌چون و چرا و مقهور محیط نباشد. بر این اساس در اجرای برنامه این حوزه توجه به معیارهای زیر ضروری است:

- بر آزادی، اختیار و مسئولیت‌پذیری متربی تأکید می‌شود.
- نقش فعال در فرآیند یاددهی - یادگیری، تربیت‌پذیری و توسعه شایستگی‌ها بر عهده متربی است.
- تأکید بر تفکر، تأمل و تدبیر، برای درک و اصلاح موقعیت است.
- الگوگیری به گونه‌ای است که به انتخاب و تصمیم‌گیری کمک کند، نه آنکه جایگزین تفکر، انتخاب و تصمیم‌گیری متربی شود.

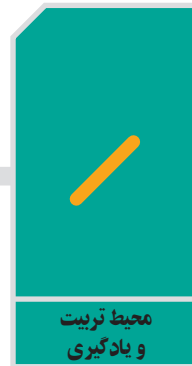

- خلاقیت، اکتشاف و استقرار اهمیت دارد و در آن چگونه یاد گرفتن ولذت یادگیری بیش از چه چیزی یاد گرفتن اهمیت دارد.
- آموزش از انتقال دانش و مفاهیم به تحریک یادگیری و ایجاد انگیزه و نشاط در یادگیری تغییر می‌یابد.
- به جای تأکید بیش از حد بر محتوا روی فرایندهای یادگیری تمرکز بیشتر دارد.
- مهارت‌های یادگیری و خودآگاهی و خودارزیابی را در متربیان پرورش می‌دهد.
- متربیان مهارت‌های حمایت از خود را یاد می‌گیرند (آنها باید نیازهای خود را به طور منظم بیان و اظهار کنند)
- به سبک‌های مختلف یادگیری و شناختی و چالش‌های خاص آن توجه دارد.
- بر کار گروهی و مشارکتی، انعطاف‌پذیری، خلاقیت، تأکید بر جنبه‌های کاربردی آموزش مانند آزمایش و پژوهش توجه دارد.
- به رشد اجتماعی و مسئولیت‌پذیری، عزت نفس، اعتماد به نفس و شجاعت در تصمیم‌گیری توجه دارد.
- بر بهره‌گیری از راهبرد مشارکت و فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات برای درک و اصلاح موقعیت تأکید دارد.
- بر پرورش روحیه پرسشگری و آموزش روش حل مسأله و کاوشگری و درگیر کردن متربیان با مسائل زندگی تأکید دارد.
- بر اساس آن چه که در ویژگی‌های تربیتی مبتنی بر برنامه درسی ملی و اصول و معیارهای برگرفته از آنها بیان شد، نقش تربیتی در سه مرحله طراحی و تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی به شرح زیر تبیین می‌شود.

انتخاب احسن و تصمیم‌گیری در راستای اصلاح مداوم موقعیت	درک موقعیت	نقش متربی مراحل برنامه‌ریزی
<p>- اعلام نیازها، توانایی‌ها و علائق خود در موضوعات مبتلا به خود در زندگی روزمره فردی و خانوادگی متناسب با سن و موقعیت‌های خویش (نیازهای به روز در عرصه رسانه، مهارت‌های جدید و به روز یا آداب و مهارت‌های خاص متناسب با فرهنگ و منطقه زیست خود) به برنامه‌ریزان، مؤلفان، معلم و ... به‌طور مستمر.</p> <p>- مشارکت در طراحی و تدوین برنامه درسی از طریق شورای دانش‌آموزی مدرسه و معلمان خویش</p> <p>- اعلام نقاط قوت و ضعف بسته تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده</p> <p>- همکاری معلم در طراحی و تدوین درس آزاد و غیر تجویزی برنامه درسی با انتخاب موضوعات ناظر به مهارت‌های زندگی و تولید محتوای مکتوب یا دیجیتال و ... درباره مهارت‌های زندگی مبتلا به خود و اطرافیانش در ابعاد مختلف فردی، خانوادگی و اجتماعی و یا ساحات مختلف اقتصادی، زیست محیطی، رسانه‌ای و ...</p> <p>- برنامه‌ریزی اوقات فراغت برای به‌روزرسانی دانش‌های کاربردی و یادگیری تکمیلی مهارت‌های مفید برای زیستن بهتر و آماده شدن برای قبول مسئولیت‌های خانوادگی و اجتماعی</p>	<p>- درک نیازها، توانایی‌ها و علائق خود</p> <p>- شریک راهبردی گروه طراحی و تدوین</p> <p>- نقد و بررسی اجزای بسته تربیت و یادگیری</p> <p>- درک نیازهای محیطی و تعیین اهداف و محتوای برنامه بوم</p> <p>- امکان شناخت موقعیت‌ها و مسئله یابی</p>	<p>طراحی و تدوین</p>
<p>- ایفای نقش محوری در فرایند یاددهی - یادگیری</p> <p>- ارتباط اثربخش با معلمان، سایر متربیان، خانواده و مسئولان مدرسه</p> <p>- مشارکت در ارتقاء و توسعه محیط یادگیری در مدرسه و خانه</p> <p>- گزینش راهکارهای مناسب برای اصلاح مشکلات روحی - روانی خود، خانواده و دوستان خویش در بستر ظرفیت آموزش مهارت‌های زندگی</p> <p>- ارتقا و توسعه شایستگی‌های مرتبط با زندگی متعادل در تمامی عرصه‌های ارتباطی چهارگانه</p> <p>- به‌کارگیری آموخته‌های خود در موضوعات آداب و مهارت‌های زندگی در محیط واقعی زندگی کنونی و آینده</p>	<p>- پرسشگری، کاوشگری، تدارک مفهوم و موقعیت، استنباط و تحلیل دقیق موضوع</p> <p>- کشف واقعیت/ حقیقت</p> <p>- مسئولیت‌پذیر در فرایند یادگیری خود و همکلاسی‌ها</p> <p>- شناخت محیط یادگیری خود</p>	<p>یادگیری</p>
<p>- ارائه بازخورد به معلم و اولیا درخصوص فرایند یاددهی - یادگیری</p> <p>- اصلاح رفتار خود مبتنی بر آموزه‌های آداب و مهارت‌های زندگی اسلامی - ایرانی براساس نتایج ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تربیتی</p>	<p>- شناخت شایستگی‌های خود/ خودارزیابی</p> <p>- مشارکت در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تربیتی</p> <p>- همتایان</p>	
<p>- ارسال نظرات خود به مراجع ذی‌صلاح در طراحی و تدوین بسته‌های یادگیری حوزه آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده و درس مرتبط با آن</p>	<p>- بررسی و نقد محتوای اجزای بسته تربیت و یادگیری</p>	<p>ارزشیابی برنامه درسی</p>

محیط تربیت و

یادگیری

محیط آموزشی از مهمترین تعیین‌کننده‌های رفتار متربی است، محیط یادگیری زمینه فیزیکی یا مجازی است که یادگیری در آن اتفاق می‌افتد. به عبارتی دیگر، محیط یادگیری به بافت اجتماعی، روانی و آموزشی اشاره دارد که یادگیری در آن صورت می‌گیرد و پیشرفت و نگرش‌های دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. محیط حاکم بر آموزش می‌تواند در هر عرصه یادگیری و یاددهی متفاوت باشد به طوری که به استاندارد نزدیک و یا از آن دور گردد. محیط آموزشی در بخش‌های مختلف فرق دارد همچنین این محیط با نوع درس و حوزه تربیت و یادگیری تفاوت می‌کند. محیط دوره‌های تحصیلی مختلف نیز با هم تفاوت‌هایی دارند، هرچند بعضی عناصر مشترک دارند. محیط یادگیری شامل مکان و تجهیزات آن محیط خواهد بود.

الف) مکان و محیط

همان‌طور که گفته شد محیط آموزشی بر روی چگونه یاد گرفتن، چرا یاد گرفتن و چه یاد گرفتن فراگیران اثر می‌گذارد چون محیط آموزشی اثر مهمی بر روی یادگیری فراگیران دارد، باید مورد اندازه‌گیری قرار گیرد. مدرسه و خانه از مهمترین مکان‌ها و فضاهاى مربوط به فرایند تربیت رسمی و عمومی کشور برای این حوزه هستند. البته مدرسه و خانه به ساختاری فیزیکی محدود نشده، بلکه این دو ترکیبی پیچیده از مکان، جو و روابط انسانی و فرهنگی میان افراد حاضر در آن می‌باشند. مدرسه و خانه علی‌رغم اینکه از محیط مادی و فیزیکی برخوردار هستند، اما بسیار مهمتر از آن درهم آمیخته با عناصر ارزشی، هنجاری و فرهنگی می‌باشند، تا جایی که این عناصر تنظیم‌کننده نوع روابط و معادلات حاکم بر مدرسه و خانه بود و به اصطلاح سازنده جو و فضای آن می‌باشند.

آنچه که اهمیت مدرسه و خانه را به مثابه محیط‌های تربیت و یادگیری مضاعف می‌کند این است که این دو محیط‌هایی اجتماعی (خانواده به مثابه اجتماعی کوچک) هستند مشتمل بر مجموعه‌ای از افراد دارای روابط متأثر از اخلاقیات و آداب، که تربیت افراد حاضر در محیط را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهند. علاوه بر این مکان‌هایی که اساساً ماهیتی دینی و مشارکتی دارند همچون مساجد و هیئت‌های مذهبی می‌توانند محیط‌هایی برای تحقق اهداف برنامه درسی این حوزه باشند.

محیط فیزیکی سالم بر روی شرایط یادگیری و فرصت‌های انجام فعالیت‌های تربیتی و مهارتی تأثیر مثبت می‌گذارد. علاوه بر این محیط تربیت و یادگیری این حوزه شایسته است مطابق با معماری اسلامی، متناسب با ویژگی‌های سنی - جنسیتی - جسمی و روانی دانش‌آموزان، مجهز به کتابخانه که دارای منابع مربوط به قلمرو و موضوعات این حوزه متناسب با سن متریان، دارای نمازخانه یا مسجد، دارای سالن اجتماعات، اتاق مشاوره، اتاق تشکله‌ها خصوصاً تشکله‌های دینی مردم بنیاد همچون تشکله‌های جهادی، دارای زمین بازی و ورزش، دارای استناداردهای زیست محیطی - ایمنی - بهداشتی - روان‌شناختی، دارای عناصر زیبایی‌بخش و نشاط آور، به دور از آلودگی‌های صوتی و هوایی، متناسب با عدم اختلاط جنسیتی و ... باشد.

ایجاد نشاط و شادابی در کلاس، با بهره‌گیری از شیوه‌های فعال و مشارکتی، تنوع در برنامه‌ها، چیدمان متفاوت کلاس، استفاده از رسانه‌ها، طراحی فعالیت‌های میدانی، مسابقات مختلف و ... و همچنین تنوع بخشیدن به محیط یادگیری (کلاس درس، حیاط مدرسه، نمازخانه، کتابخانه، پایگاه بسیج محل، پادگان، نمایشگاه، موزه، کانون اردو، بازدید گلزار شهدا، منازل شهدا و جانبازان عیادت از جانبازان در بیمارستان‌ها و مراکز خاص آنان، دعوت از متخصصان و رزمندگان برای حضور در مدرسه و کلاس درس، نمایش فیلم در مدرسه یا رفتن به سینما و سالن نمایش و ...) موجب بهسازی محیط یادگیری خواهد شد.

▲ (ب) وسایل و تجهیزات

برنامه درسی حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده برای نیل به اهداف و استناداردهای برنامه درسی خود، نیازمند به وسایل و تجهیزاتی از این قبیل است: کتابخانه مناسب و مجهز به منابع مربوط به قلمرو آداب و مهارت‌های زندگی، مجهز به فضایی که بتوان کارهای گروهی و مشارکتی را در آن انجام داد، مجهز به تجهیزات و فناوری‌های آموزشی مورد نیاز برای اجرای برنامه درسی به شکل حقیقی یا مجازی، دارای آرشیو مناسب از بسته‌های یادگیری متناسب با تحقق اهداف برنامه درسی این حوزه، برخوردار از واحد اطلاعات و منابع الکترونیکی (مانند کتابخانه دیجیتال و کارگاه رایانه، اتصال به شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات) همچنین بخش قابل توجهی از محتوای قابل ارائه در این حوزه خصوصاً در برخی بخش‌ها مانند زیست رسانه‌ای متکی به استفاده از ابزارهای رسانه‌ای و بهره‌مندی از فناوری‌های ارائه محتوا و فیلم و انیمیشن است. ابزارهای مورد نیاز برنامه درسی این حوزه عبارتند از: بُرد هوشمند، قلم‌های چندرسانه‌ای و پنل هوشمند. ویدئوپروژکتور، رایانه، لپ‌تاپ، دوربین، تبلت، میکروفن، صفحه نمایش تعاملی بزرگ، و ...

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

ارزشیابی

ارزشیابی

▲ ارزشیابی به عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان فرایند یاددهی - یادگیری عبارت است از فرایند جامع و نظام‌مند جمع‌آوری، ثبت، تحلیل و تفسیر داده‌ها و اطلاعات با استفاده از ابزارها، فعالیت‌ها و فرصت‌های مختلف. هرچند در گذشته، ارزشیابی بیشتر به عنوان ابزاری برای اندازه گرفتن میزان تحقق اهداف از پیش تعیین شده در نظر گرفته می‌شد، لکن با تحول و ارتقای نگاه به ارزشیابی، به صورت هم‌زمان دارای سه کارکرد مکمل یکدیگر است:

۱) ابزاری برای مطلع شدن از مقدار محتوای آموخته شده یا مهارت و صلاحیت کسب شده و آگاهی از فاصله میان اهداف یادگیری کسب شده با اهداف یادگیری قصد شده (ارزشیابی از یادگیری)

۲) ابزاری برای آگاهی یادگیرنده از میزان آموخته‌ها و چگونگی یادگیری و آموختن خود و استفاده از این آگاهی برای یادگیری مؤثرتر و بهبود وضعیت خود (ارزشیابی برای یادگیری)

۳) فرصتی اصیل برای یادگیری و تقویت مجموعه‌ای از مفاهیم، مهارت‌ها و صلاحیت‌های شخصی یادگیرنده (ارزشیابی به مثابه یادگیری).

با توجه به ویژگی‌های محتوای این حوزه خصوصاً ماهیت مهارتی آن، ارزشیابی در آن به سه نوع تشخیصی (آغازین)، تکوینی و پایانی (تراکمی) با تمرکز بیشتر بر ارزشیابی تکوینی صورت می‌گیرد. با توجه به ماهیت غالب مهارتی این حوزه، ارزشیابی در آن تنها از طریق آزمون‌های کتبی امکان‌پذیر نیست و بخش عمده‌ای از آن باید بر مشاهده فرایندها، آزمون‌های عملکردی، انجام فعالیت (نمایش، ایفای نقش، شبیه‌سازی تکمیل آزمون‌ها، تمرین و مشارکت در فعالیت‌ها، انجام پروژه)، نگرش‌سنجی و رصد منظم میزان پیشرفت یادگیرندگان متمرکز شود.

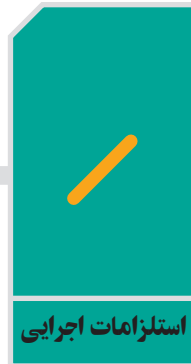
انتخاب روش ارزشیابی برای هر بخش از محتوای برنامه، وابسته به نوع محتوا یا هدف مورد انتظار، روش یاددهی - یادگیری به کار گرفته شده و همچنین، فرصت‌ها،

- موقعیت‌ها و مقدمات تربیتی و آموزشی است، لکن به طور کلی، مهم‌ترین ویژگی‌های ارزشیابی متناسب با این حوزه به این قرار هستند:
- ۱- حتی الامکان در شرایط و محیط واقعی و طبیعی یادگیرنده و با محوریت متربی روی می‌دهد.
 - ۲- به صورت منعطف (با در نظر گرفتن تنوع‌های محیط و شرایط یادگیرنده) و مستمر (و نه نقطه‌ای) در جریان است.
 - ۳- بر خودارزیابی، خودتأملی و خودآگاهی یادگیرنده نسبت به فرآیند یادگیری و بهبود و ارتقای یادگیری او بر پایه آن تمرکز دارد.
 - ۴- از ابزارها و فرآیندهای اضطراب‌آور، مایوس‌کننده، زمینه‌ساز ظاهرسازی و ریاکاری در آن پرهیز شود.
 - ۵- تقویت‌کننده صلاحیت‌های فکری یادگیرنده باشد.
 - ۶- توجه متوازنی به ارزشیابی از فرایند و هم به نتایج یادگیری دارد.
 - ۷- در عین توجه به در نظر گرفتن پیشرفت یادگیرنده با خودش (و نه مقایسه او با دیگران)، به ارزشیابی گروهی و سنجش عملکرد و فعالیت یادگیرنده در جمع نیز اهتمام داشته باشد.
 - ۸- با استفاده از ابزارها و فرآیندهای متنوع و شکل‌دهی به پوشه کار برای یادگیرنده صورت بپذیرد.
 - ۹- از ارزیابی‌های اعضای خانواده، همسالان و دیگر افراد مرتبط با یادگیرنده نیز استفاده می‌کند.
 - ۱۰- به تقویت سواد سنجشی یادگیرندگان (آگاهی آنها از اهداف و شایستگی‌های مورد انتظار و چگونگی سنجش آنها) توجه دارد.
 - ۱۱- به انگیزش بیشتر و افزایش علاقه یادگیرنده برای کسب بیشتر و بهتر شایستگی‌ها، آداب و مهارت‌ها کمک می‌کند.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

استلزامات اجرایی

- ▲ مهم‌ترین استلزامات برای اجرای بهینه این برنامه درسی به شرح ذیل است:
- ۱- با توجه به ماهیت خاص این حوزه و البته تنوع و گستردگی موضوعات آن و لزوم آموزش در بستر عمل و زندگی و از سوی دیگر تأکید برنامه ملی درسی بر تلفیقی بودن این آموزش‌ها در دوره‌های ابتدایی و متوسطه اول، همراهی و همکاری گسترده بین این حوزه و سایر حوزه‌ها را می‌طلبد و در صورت عدم تحقق اهداف و برنامه‌های مندرج در این سند در کتب حوزه‌های دیگر امکان تحقق اهداف این حوزه نخواهد بود.
 - ۲- با توجه به ضرورت و اهمیت نقش نیروی انسانی و معلم کارآمد در اجرای این برنامه، لازم است نیروهای انسانی و معلمان واجد شرط، آموزش‌های تخصصی لازم را بر اساس برنامه‌ریزی‌های لازم با همکاری با سازمان پژوهش و دانشگاه فرهنگیان گذرانده باشند.
 - ۳- حالت ایده‌آل در معلمان فعال این حوزه این است که معلمان در هر سه درس اصلی این حوزه یعنی «تفکر و سبک زندگی»، «مدیریت خانواده و سبک زندگی» و «تفکر و سواد رسانه‌ای» توانمند در تدریس و مجهز به تخصص‌های حرفه‌ای آن باشند. به جهت شدت وابستگی محتوای این دروس خصوصاً نقش تمهیدی همه آن‌ها برای تربیت خانوادگی، شایسته است معلمی که در حوزه مهارت‌های زندگی تدریس می‌کند در حوزه سواد اطلاعاتی - رسانه‌ای نیز ورود تخصصی پیدا کند چرا که زیست رسانه‌ای ساحتی مجزا از سایر ابعاد زندگی نیست و بلکه در تمام ساحات زندگی سایه افکنده و همچنین این نوع آموزش‌ها همگی به نوعی منتج به تربیت فردی شایسته برای قبول مسئولیت‌های خانوادگی در آینده خواهد بود. لذا مدرس این سه درس اصلی بهتر است یکسان باشد.
 - ۴- به جهت تحقق بهینه اهداف این سند لازم است علاوه بر تربیت نیروی انسانی کارآمد برای تدریس این دروس با توجه به ماهیت تلفیقی بودن آن در مقاطع ابتدایی و متوسطه اول، سطحی از آموزش‌های ناظر به محتوای این حوزه به صورت عمومی به تمامی معلمان این مقاطع خصوصاً دوره ابتدایی طراحی و ارائه شود.

- ۵- با توجه به ماهیت به روز و در حال تغییر تحول برخی بخش‌های این حوزه مانند بخش زیست رسانه‌ای و تحولات جدید در بخش دفاعی و ... برنامه ریزی برای طراحی دوره‌های ضمن خدمت و الزامی کردن برخی آموزش‌ها برای معلمان ضروری است.
- ۶- فعالیت‌ها به گونه‌ای طراحی شوند که شادی و نشاط لازم را برای دانش آموزان به دنبال داشته باشد و دانش آموزان در حد مناسب و کافی تحرک داشته باشند.
- ۷- بخشی از فعالیت‌ها که امکان انجام آن‌ها در فضای بیرون از مدرسه وجود دارد مانند آموزش‌های نظامی و امدادی، به جهت هماهنگی و پشتیبانی لازم برای حضور و استفاده از این فضاها برنامه ریزی شود.
- ۸- استفاده از رسانه‌های متنوع آموزشی در جریان فرایند یاددهی - یادگیری در درس مرتبط خصوصاً بخش سواد رسانه ای و آموزش مهارت‌های زندگی در کتاب سبک زندگی دارای اهمیت فراوان است؛ بنابراین امکان به کارگیری از این رسانه‌ها در مدارس باید مورد توجه باشد.
- ۹- با توجه به شرایط خاص حوزه زیست دفاعی و درس آمادگی دفاعی الزامات خاصی قابل توجه است که عبارتند از:
- ایجاد ساختار مناسب نیروی انسانی و تجهیزات در سپاه‌های استانی و نواحی بسیج برای اجرای مطلوب درس آمادگی دفاعی
 - تامین اقلام، تجهیزات و مهمات مورد نیاز اردوهای عملی این درس در سطح استان‌ها و نواحی و مدارس
 - طراحی و توزیع گواهی معادل سازی آمادگی دفاعی با آموزش مقدماتی بسیج و ارسال آن به استان‌ها و نواحی
 - ایجاد فضای آموزشی متناسب با سن و روحیه دانش آموزان در قالب مراکز آموزشی اردوگاه قدس و یا یگان آموزش و احتیاط نواحی بسیج
 - تدوین دستورالعمل جامع درس آمادگی دفاعی در به کارگیری دبیران و اردوهای عملی متوسطه اول و دوم با مشارکت وزارت آموزش و پرورش

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

